

Puolustusvoimien kurssikeskus

ARK—BYROO

Arkkitehtitoimisto Ark—byroo oy

Työpajankatu 10 A 49, 7. kerros
00580 Helsinki

info@arkbyroo.fi

www.arkbyroo.fi

+358 50 574 8710

Tilaaaja

Puolustuskiinteistöt

Ohjausryhmä

Tilaaajan edustaja:

Mika Järvinen

Museoviraston edustaja:

erikoisasiantuntija Jaakko Holma

Työryhmä

arkkitehti Mirjami Vihma, projektin johtaja, tutkija

arkkitehti Olli Nieminen, tutkija

arkkitehti Sanni Kähkönen, tutkija

maisema-arkkitehti Matleena Muhonen, tutkija

PUOLUSTUSKIINTEISTÖT
Senaatti

Nimeke: Puolustusvoimien kurssikeskus.

Kulttuuriympäristöselvitys.

Julkaisija: Ark—byroo oy

Julkaisupaikka: Helsinki

Julkaisuajankohta: 31.5.2025

1. painos

Avustaja:

Sami Heikinheimo, valokuvaus

ISBN:

978-952-368-195-8 (pdf)

978-952-368-194-1 (nide)

Etukannen kuva: Taistelukoulun aluetta ilmakuvassa noin 1960-luvulla. Kadun varressa sijainnut portti on purettu ja päärakennuksen kattokerrosta laajennettu, mutta päärakennuksen varsinaista laajennusosaa ei vielä ole tehty. Kuvaaja tuntematon. Taistelukoulun perinneyhdistys ry.

Sisällys

1. JOHDANTO	6
1.1 Kohde	6
1.2 Tehtävä	7
1.3 Perustiedot	8
2. HUVILA-ALUEESTA PUOLUSTUSVOIMIEN KURSSIKESKUKSEKSI	10
2.1 Tilan vaiheet ennen vuotta 1921	10
2.2 Suojeluskuntain päällystökoulun aika 1921–1944	14
2.3 Puolustusvoimien Taistelukoulun aika 1949–1992	29
2.4 Alueen myöhempi käyttö ja muutokset	33
2.5 Sijainti maisemassa	35
3. NYKYTILA: RAKENNUKSET	39
4. NYKYTILA: PIHAPIIRI JA MAISEMA	64
5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	82
LÄHTEET	84
LIITE: RAKENNUSPIIRUSTUKSET	86

Asiasanat:

1920-luku, arkkitehtuuri, hirsirakennukset, huvilat, Koivikko, Karl Malmström, pohjoismainen klassismi, puurakennukset, Rantatie, sotilasarkkitehtuuri, suojeluskunnat, Suojeluskuntain päällystökoulu, Suomen Puolustusvoimat, Suomen suojeluskuntajärjestö, Taistelukoulu, Robert Tikkanen, Tuomala, Tuusula.

1. Johdanto

1.1 Kohde

Tämän kulttuuriympäristöselvityksen kohteena on Puolustusvoimien kurssikeskuksen alue Tuusulanjärven itärannalla. Kurssikeskuksen alue sijaitsee Rantatien kunnanosassa entisen Tuomalan kylän alueella, Hyrylän kuntakeskuksen koillispuolella. Se rajautuu luoteessa Tuusulanjärveen, kaakossa pääasiassa Rantatiehen sekä koillisessa ja lounaassa naapurikiinteistöihin. Kurssikeskuksen kiinteistöllä on yhdeksän varsinaista rakennusta sekä muun muassa vanha uimahuone, huvimaja ja jääkellari. Päärakennukseen historiallisesti kytkeytyvä muuntamo sijaitsee naapurikiinteistöllä Rantatien varressa, sen itäpuolella. Pihapiirissä on lisäksi myöhempiä pieniä apurakennuksia. Nykyinen rakennuskanta on peräisin pääosin kolmesta vaiheesta, jotka ovat 1800-luvun lopun huvilavaihe, 1920–1940-luvun Suojeluskuntain päällystökoulun vaihe ja 1940-luvun lopulta vuoteen 1992 toimineen Puolustusvoimain Taistelukoulun vaihe.

Nykyinen kiinteistö on muodostettu vuoden 2024 lopulla yhdistämällä kolme kiinteistöä, jotka ovat olleet yhtenäisessä käytössä jo 1920-luvulta alkaen. Alun perin asuinkäytössä ollut Koivikon tila Tuusulanjärven rannalla tuli Suojeluskuntien omistukseen vuonna 1921, jolloin alueelle perustettiin upseerikoulutusta tarjonnut Suojeluskuntain päällystökoulu tilan alkuperäistä rakennuskantaa hyödyntäen. Koivikko oli yksi Tuusulanjärven rannoille 1800-luvun lopulla rakennetuista yksityisomistuksessa olleista suurhuviloista, jonka päärakennus on säilynyt alueella nykypäivään, tosin huomattavasti muutettuna. Aluetta on laajennettu vähitellen liittämällä siihen naapuritilojen maita, ja rakennuksia on lisätty, muokattu ja purettu käyttäjien tarpeiden muuttuessa. Vuonna 1925 valmistui kolme rakennusta: opintorakennus Hersala, urheilurakennus Levälä ja opettajien asuinrakennus Vihmala.

↑ Puolustusvoimien kurssikeskuksen pihapiiriä keväällä 2025. Vasemmalla entinen upseerikerhon rakennus, oikealla opintorakennus Hersala.

Tämän jälkeen yksittäisistä rakennushankkeista mittavin oli koulun uusi kasarmi- ja opetusrakennus, joka valmistui vuonna 1934, sekä sen vuonna 1971 valmistunut laajennus. Suojeluskuntien lakkauttamisen jälkeen 1940-luvun loppupuolella kasarmi toimi muutaman vuoden Punaisen Ristin sotavammassairaalana, minkä jälkeen alue rakennuksineen oli Puolustusvoimien Taistelukoulun kasarmi- ja koulutuskäytössä aina 1990-luvun alkuvuosiin saakka. Taistelukoulun jälkeen alueella ovat toimineet Puolustusvoimien

koulutuksen kehittämiskeskus, Maanpuolustuskorkeakoulun täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskus ja Puolustusvoimien palvelukeskus. Tänä päivänä alueen rakennukset ovat pääosin toimisto- ja koulutuskäytössä. Koska alueen rakennusten käyttötarkoitus on muuttunut vuosikymmenten aikana, käytetään niistä tässä työssä pääosin niiden jo vakiintuneita, epävirallisia kutsumanimiä, jotka ne ovat saaneet alueella toimineiden henkilöiden mukaan.

1.2 Tehtävä

Tämä kulttuuriympäristöselvitys on tehty alueen tulevien kehittä-mishankkeiden lähtötiedoksi ja päätöksenteon tueksi tilanteessa, jossa kiinteistön käyttäjä on vaihtumassa. Selvitystyöhön on sisällytynyt kirjallisuus- ja arkistotutkimusta sekä kenttätöitä. Keskeisiä arkistoja ovat olleet Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkisto, Kansallisarkisto, Taistelukoulun Perinneyhdistys ry:n arkisto, Museoviraston kuva-arkisto sekä Maanmittauslaitos. Tuusulan museon hallussa oleva valokuvakuva-aineisto on pääosin samaa kuin Taistelukoulun Perinneyhdistyksellä. Haasteita tutkimustyölle on aiheuttanut rakennuksia ja pihapiiriä koskevan piirustusaineiston puutteellisuus – yksittäisten vanhempien piirustusten ohella joistakin rakennuksista on laadittu eri vaiheissa mittauspiirustuksia, mutta alkuperäiset toteutusvaiheen suunnitelmat osin puuttuvat. Myöskään vanhempaa valokuva-aineistoa ei kaikista rakennuksista ole ollut käytettävissä. Erityisen hyödyllisiä valokuvia ovat olleet alueelta otetut ilmakuvat. Tärkeimpiä kirjallisia lähteitä työssä ovat olleet Taistelukoulun Perinneyhdistys ry:n julkaisemat teokset: Seppo Alahongon kirjoittama *Kaikki isänmaalle – Suojeluskuntain Päälystökoulu 1919–1944*, Taistelukoulun 65-vuotishistoriikki *Taistelukoulu 1927–1992* sekä Juhani Vakkurin kirjoittama historiateos *Koivikko – palstatilasta Taistelukoulun alueeksi 1879–1952*. Hyödyllinen tietolähde on ollut

myös Hakkapeliitta-lehti. Käytetyt lähteet on listattu selvityksen loppuun lähdeluetteloon ja tekstissä on käytetty alaviitteitä. Työtä on valvonut ohjausryhmä, johon on kuulunut edustajia työn tilaajalta Puolustuskiinteistöiltä ja Museovirastolta. Haluamme kiittää heitä sekä arkistotyössä suureksi avuksi olleita Taistelukoulun Perinneyhdistyksen ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen ihmisiä hyvästä yhteistyöstä, samoin paikan päällä kurssikeskuksen aluetta ja rakennuksia meille esitelleitä henkilökunnan jäseniä.

Kulttuuriympäristöselvitys on jaettu viiteen lukuun. Ensimmäisessä luvussa esitetään kohde- ja tehtäväkuvauksen lisäksi alueen perustiedot. Toisessa luvussa käsitellään alueen historia ja alueen kehittyminen huvila-alueesta Puolustusvoimien kurssikeskukseksi sekä alueen maiseman kehittymistä ja ominaispiirteitä. Kolmanteen lukuun on koottu alueen rakennusten tiedot nykytilassaan rakennuskorttien muodossa. Neljäs luku käsittelee pihapiirin ja maiseman nykytilaa. Nykytilaa käsittelevissä luvuissa esitetään huhtikuussa 2025 kenttätöinä tehdyn alue- ja rakennusinventoinnin havainnot ja dokumentointivalokuvat. Viides luku on yhteenvetoluku, joka esittelee tiiviissä muodossa alueen, maiseman ja rakennusten historian ja ominaispiirteet sekä johtopäätökset alueen säilyneisyydestä ja arvoista.

↑ Kurssikeskuksen alue sijaitsee maisemallisessa solmukohdassa Tuusulanjärven itäranalla. Kaavion taustan ortokuva: Alueen kunnat, HSY, HSL ja Puolustusvoimat 2023. TKP.

1.3 Perustiedot

Osoite: Rantatie 74, Tuusula

Kiinteistötunnus: 858-415-1-155 (rekisteröity 15.10.2024)

Kunnanosa: Rantatie

Pinta-ala: 3,487 ha

ALUEEN KÄYTTÖHISTORIA

1921–1944 Suojeluskuntain päällystökoulu (v:een 1928 yliesikunnan päällystökoulu)

1944–1949 Suomen Punaisen Ristin sotavammasairaala

1949–1992 Taistelukoulu

1996–2005 Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus

2006–2014 Maanpuolustuskorkeakoulun täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskus

2015– Puolustusvoimien palvelukeskus

OMISTUS

1921–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

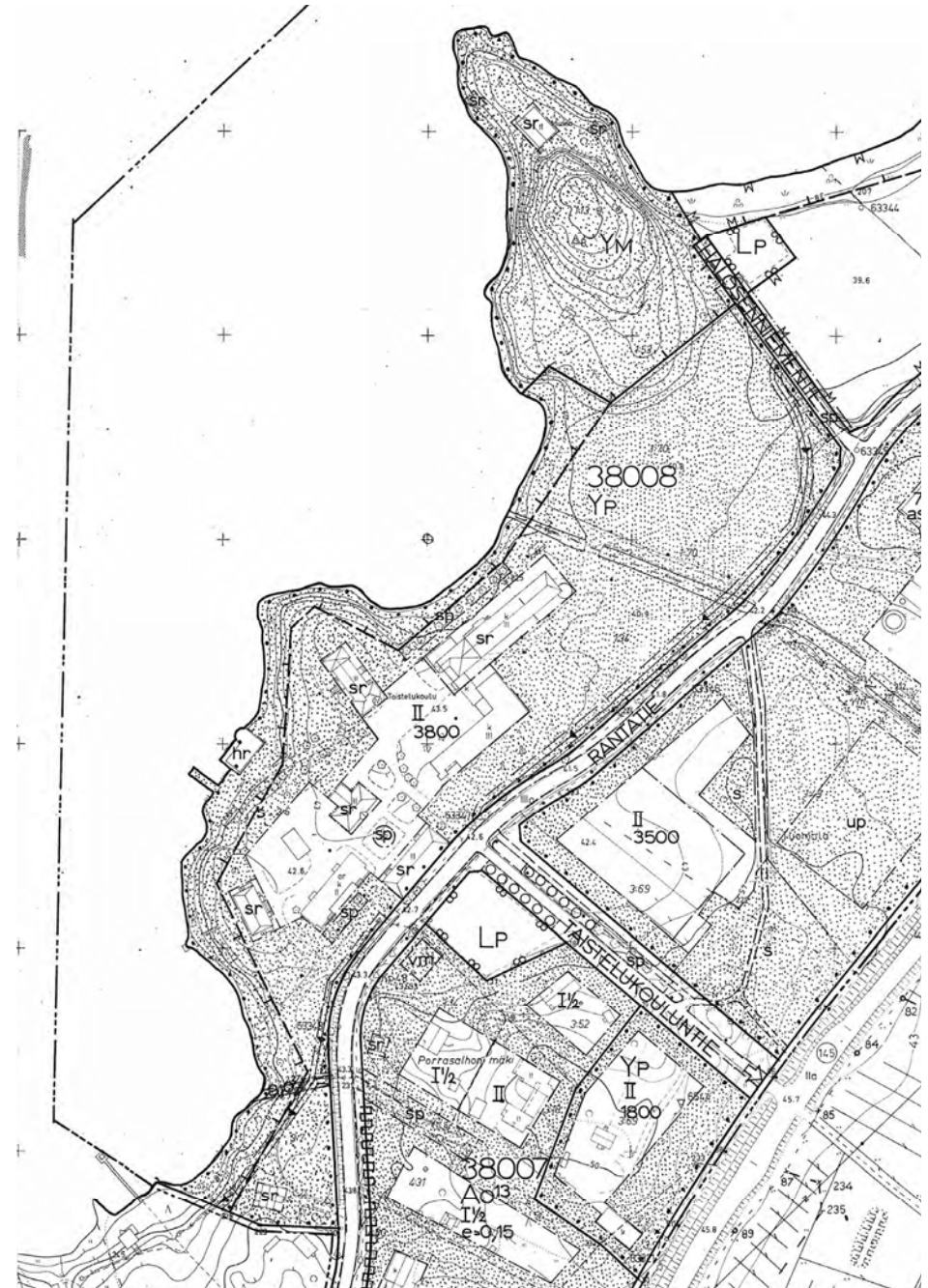
1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

KAAVOITUKSEN TILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Alueella on voimassa oleva Tuusulan rakennuskaava nro 87 (vahvistettu 1.2.1982). Alue on rakennuskaavassa puolustusvoimien rakennusten korttelialuetta (YP), jossa autopaikkoja on varattava vähintään yksi ap rakennusoikeuden 50 k-m² kohti. Rakennuksia koskevat kaavamääräykset: *”uudisrakentamisen tulee sopeutua olemassaolevaan ympäristöön ja rakennuskantaan rakennusten massoitte- lujen ja materiaalien suhteen”* sekä *”150 m leveällä vyöhykkeellä LT-alueen länsireunasta on korttelin asuinrakennuksissa katto-, seinä-, ovi- ja ikkunarakenteet tehtävä niin, että liikenteen melu ei sisätiloissa ylitä 35 dB (A)”*. Rakennuskaavassa on sekä alueen puustoa että rakennuksia koskevia suojelumerkintöjä. Useita rakennuksia koskee merkintä sr: *Rakennustaiteellisesti,*

→ Ote voimassa olevasta asema-
kaavasta. Tuusulan rakennuskaava
87, Tuusulan karttapalvelu.

historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määritettyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan. Osaa kiinteistön puista koskee merkintä sp: suojeltava puurivi tai kuja tai puuryhmä. Kunnan kaavoitussuunnitelman 2025–2028 asemakaavahankkeiden joukossa Rantatien molemmiin puolin ja osittain myös kurssikeskuksen alueelle on määritelty useita pienehköjä alueita asemakaavoituksen kärkihankkeiksi. Näissä hankkeissa selvitetään alueella olevan avoimen maisema-alueen kaavamuutostarpeita muun muassa kulttuuriympäristön arvojen säilyttämisen ja täydennysrakentamisen kannalta.

Lainvoimaisessa osayleiskaavassa *Hyrylän laajentumissuunnat 2028 (HYLA)* (KV 9.4.2001) ei ole aluetta koskevia merkintöjä.

Lainvoimaisessa maakuntakaavassa *Helsingin seudun vai-bemaakuntakaava* (lainvoimainen 13.3.2023) kurssikeskuksen alue on merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi. Kaavamerkintä kuuluu: ”Yksityiskoh-taisemmassa alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on turvattava valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot. Maakunnallisesti merkittävien kulttuuriym-päristöjen ja luonnonperinnön arvot on otettava huomioon alueita kehitettäessä. Alueen suunnittelussa on arvioitava ja sovitettava yhteen maakuntakaavassa osoitetun käyttötarkoituksen mukainen maankäyttö sekä alueen maisema- ja kulttuuriympäristöarvot.”

KULTTUURIMAISEMA JA RAKENNETTU KULTTUURIALUE

Tuusulan kunnan kulttuurihistoriallisessa inventoinnissa vuo-delta 2016 Taistelukoulun, eli nykyisen kurssikeskuksen, alue on merkitty rakennetuksi kulttuurialueeksi, joka on *rakennettu ja avoin maisema-alue*. Alue kuuluu Tuusulanjärven kulttuurimai-semaan, joka on 1200-luvulla alkunsa saanut monikerroksinen kylä- ja viljelymaisema. Päärakennuksen vanha osa 1930-luvulta on merkitty *rakennuskulttuurikohteeksi*, ja muut alueen rakennuk-set *täydentäviksi rakennuksiksi*. Rakennuksista on merkitty luok-kaan 1 päärakennuksen vanha osa, Levälä, Vihmala, Grönroosin (Koivulahden) huvila, uimalaitos ja rantasauna sekä luokkaan 2 Koivikon (Sandbergin) huvila, Hersala, Yrjölä, päärakennuksen laajennus ja muuntamo. Kunnan asemakaavoituksen mukaan *inventointi on perusselvitys, jonka tavoitteena on maankäytön kautta turvata menneiden aikakausien synnyttämien ympäristöjen säilyminen. Inventointi pyrkii tuomaan esiin säilyttämisen arvoiset rakennukset ja kulttuuriympäristöt, mutta myös antamaan laajempia suuntaviivoja ympäristön kehittämiseksi. Taajamat tai maisemako-konaisuudet saattavat muodostaa laajempia kerroksellisia raken-teita, jotka vaativat tietoa yleispiirteisen kaavoituksen pohjaksi.*

Alue kuuluu Museoviraston laatiman inventoinnin mukaan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympä-ristöön (RKY) Tuusulan Rantatien kulttuurimaisema.

ALUEEN LUONTOARVOT

Kurssikeskuksen (Taistelukoulun) alueesta on tehty luontoselvitys vuonna 2018 (Elina Manninen & Henna Makkonen, Fautica Oy). Selvityksen mukaan alueella ei käytännössä ole luonnontilaisia tai sen kaltaisia elinympäristöjä tai huomionarvoisia kulttuu-ribiotoppeja, eikä selvitysalueelta rajattu arvokkaita luonto-tyyppikohteita. Pääosin alueella todettiin olevan rakennettuja ympäristöjä, hoidettuja nurmikenttiä ja istutuksia sekä pohjois-osassa niitettyä rantakasvillisuutta. Selvityksessä on mainittu useat, useimmiten istutetut puuryhmät, kuten Rantatien varren koivut ja pylväshaavat, pohjoisosan hopeasalavat sekä eteläosan jalavat, tammet ja pihdat. Rannalla kasvaa myös luonnonvaraisena tervaleppää ja rannan kallioisella niemikkeellä joitakin melko iäkkäitä kilpikaarnaisia mäntyjä. Jonkin verran alueen puustoa on kaadettu selvityksen tekemisen jälkeen, mutta pääpiirteissään tilanne on säilynyt samana.

2. Huvila-alueesta Puolustusvoimien kurssikeskukseksi

2.1 Tilan vaiheet ennen vuotta 1921

Tuusulanjärven huvila-asutus

Kesähuviloiden rakentaminen yleistyi Suomessa kasvavien kaupunkien varakkaiden asukkaiden keskuudessa 1800-luvun jälkipuoliskolla. Kaupungit koettiin kesäisin epämiellyttäväiksi puutteellisen ilmastoinnin ja jätehuollon vuoksi, ja maaseudulta kaupunkeihin siirtynyt väestö halusi ajoittain palata maaseudun rauhaan. Helsinkiläisten kesähuviloita alettiin rakentaa eri puolelle Uuttamaata kesähuvilayhdyskuntien muodossa. Aluksi asutus keskittyi höyrylaivareittien varrelle Helsingin rannikon tuntumaan, mutta rautatien valmistuttua 1860-luvun alussa alettiin huviloita rakentaa myös sisämaahan. Suosittuja alueita olivat erityisesti Lohja ja Tuusula. Tuusulassa huviloita rakennettiin erityisesti Tuusulanjärven itäreunaa mukailevan, Helsingistä alkavan nykyisen Rantatien läheisyyteen. Myös uusi rautatie kulki varsin läheltä, ja 1800-luvun lopussa järven itäpuolella sijaitseva Ristinummi sai oma pysäkkinsä.¹

Vuonna 1865 astui voimaan uusi maanlaki, jonka myötä kylien maanviljelystiloista voitiin erottaa palstatiloja myytäväksi. Tuusulanjärven rannalla huvilarakentaminen käynnistyi pian lakimuutoksen jälkeen, kun erityisesti varakkaat liikemiehet ja valtion virkamiehet ryhtyivät ostamaan palstatiloja kesähuviloidensa tonteiksi järven itärannalta. Alueen ensimmäiset huvilapalstat olivat 1860-luvun lopulta Lepola, Iloniemi-Fridhem ja Syväranta. Järven itärannan vilkkain huvilarakennuskausi sijoittui vuosien 1867–1887 välille. Huvilat olivat pääosin pelkästään kesäkäytössä ja niihin liittyi useimmiten näyttäviä puutarhoja hedelmäpuineen ja kasvimaaineen. Huviloilla oli usein myös karjaa ja niillä elettiin

→ Näkymä Tuusulanjärven itärannalta kohti Sarvikalliota. Valokuvaa on rajattu ja kuvan valotusta on muokattu. Isak Pesonen, 1902–1903. Keravan museopalvelut.

pitkälti omavaraisesti. Palvelusväki jäi asuttamaan huvilaa ja huolehtimaan eläimistä isäntäväen palatessa kaupunkiin loma-kauden ulkopuolella.²

Tuusulanjärven huvila-asutus koki toisen huippukautensa, kun alueesta kiinnostui Suomen taiteellinen eliitti. Taiteilijasiirtokuntien perustaminen maaseudulle pittoreskiin ympäristöön oli Euroopan laajuinen ilmiö, johon liittyivät vahvasti vallinneet kansallisromanttinen taidesuuntaus ja kansallismaisemien sekä perinteisen maalaiselämän ihannoiti. Muualla Euroopassa taiteilijayhteisöt asuivat pääosin majataloissa ilman vakituisia asumuksia alueella. Tuusulanjärvelle muodostunut taiteilijayhteisö kuitenkin rakensi itselleen pysyvät ateljeeasumukset pääosin järven itärannalle Rantatien seudulle. Ensimmäisenä alueelle muuttivat vuokrataloon kirjailija Juhani Aho ja taidemaalari

Venny Soldan-Brofelt vuonna 1897. 1900-luvun alkuvuosista lähtien ympäristöön muuttivat lisäksi muun muassa Eero ja Saimi Järnefelt arkkitehti Usko Nyströmin suunnittelemaan uudishuvilaan, Pekka ja Maija Halonen aivan Koivikon tilan pohjoispuolella sijaitsevalle Pirttiniemelle valmistuneeseen ateljeehuvilaansa sekä Aino ja Jean Sibelius arkkitehti Lars Sonckin suunnittelemaan huvilaan Kielomäkenä tunnetulle paikkakunnalle. Taiteilijat pysyivät alueella jokseenkin omana yhteisönään, eivätkä koskaan sopeutuneen alueen kantaväestöön. Paikalliset suhtautuivat taiteilijatulokkaksiin uudenlaisena herrasväkenä, joka vertautui aiemmin seudulle kesiään viettämään muuttaneeseen ruotsinkieliseen ylimystöön. Osalle taiteilijayhteisöstä muutto oli väliaikainen, mutta esimerkiksi Sibeliukset ja Haloset jäivät alueelle kuolemaansa asti.³

1 Vakkuri 2015, 19–20.

2 Vakkuri 2015, 20–21.

3 Vakkuri 2015, 59–63.

Laurikkalan tilan historia

Tuusulanjärven itäinen ranta asutettiin luultavasti jo 1300-luvulla. Nykyinen Puolustusvoimien kurssikeskus sai alkunsa järven keskivaiheille 1800-luvun lopulla muodostetusta Koivikon huvilasta, joka erotettiin tuolloin sitä selvästi vanhemmasta Laurikkalan kantatilasta. Lähin asutuskeskus järven rannalla oli Tuomalan kylä, joka sijaitsi vajaan kilometrin verran koilliseen Koivikosta. Vuoden 1543 maakirjoista tiedetään kylään kuuluneen viisi kanta-tilaa: Kuninkala, Puoti tai Puotila, Pekkola, Laurikkala ja Kittelä.⁴

Laurikkalan tilan oletetaan saaneen nimensä tilaa vuoden 1543 maakirjan mukaan hallinnoineen Lauri Pekanpojan mukaan. Laurikkala oli perintörälssitila, jonka viljelijät säilyttivät tilan perintöoikeuden. 1600-luvun alkupuolella tila oli veronmaksuongelmiensa takia jonkin aikaa hylättynä ja kärsi jatkossakin veronmaksuongelmista. Isojaossa Laurikkalan talon maiden pinta-ala oli noin 117 hehtaaria, mikä teki siitä Tuomalan kylän pienimmän talon. Laurikkalan maat olivat lisäksi isojaon jäljiltä hyvin hajanaiset. Isojaon jälkeen vuonna 1790 kruununtalana olleen Laurikkalan lunasti Jaakko Eerikinpoika. Tila jakaantui ennen pitkää kahtia hänen perillistensä välillä 1800-luvun alkuvuosina, ja toinen puoli päättyi myöhemmin avioliiton kautta Kuninkalan tilan osaksi. Toista puolikasta nimitettiin jatkossa myös Ala-Laurikkalaksi, ja se pysyi Jaakko Eerikinpojan perillisten hallussa vuoteen 1858, jolloin se myytiin Johan Fredrick Weckströmille perheineen. Weckström ja hänen vaimonsa Adolfina Charlotta myivät tilastaan Tuusulanjärven rannalta Käkinienmenä tunnetulta paikalta pienen, reilun kahden ja puolen hehtaarin kokoisen määräalan huvilatontiksi Carl Robert Åkerblomille, ja Koivikon tila sai alkunsa.⁵

Weckströmin vanhin poika Fredrik Edvard peri Laurikkalan tilan vuonna 1892. Weckströmit hallinnoivat taloa vielä 25 vuotta, kunnes Fredrik sairastui vakavasti ja joutui myymään tilan vuonna

→ Isonjaon kartta vuodelta 1697. Kartassa järven itärannalla näkyy Tuomalan kylä, Tomas by, joka oli Koivikon tilaa lähinnä sijainnut asutuskeskus. Koivikon sijainti on ympyröity. MMH/HKA.

4 Vakkuri 2015, 9.

5 Vakkuri 2015, 14–17, 27.

1907. Laurikkalan talon ostivat leskirouva Alina Häkli ja professori Arthur Hjelt. Kyseessä oli kuitenkin vain väliaikaisjärjestely, sillä Häkli ja Hjelt myivät tilan vuonna 1908 vastaperustetulle Tuusulan Kansanopiston Kiinteistö Osakeyhtiölle kansanopiston perustamiseksi. Opistorakennus valmistui jo samana vuonna vajaan kilometrin päähän koilliseen Tuomalan kylästä. Tilan opistoineen osti seuraavana vuonna 1909 maanviljelysneuvos ja kansanedustaja Ilmari Auer, jonka jälkeen tila vaihtoi omistajaa useamman kerran. Tilan omistajat Albert ja Ida Rosenberg myivät lopulta kyseisen tilan Suojeluskuntien yliesikunnalle vuonna 1935, jolloin se liitettiin jo aiemmin Koivikon tilalle perustetun päällystökoulun maihin.⁶

Koivikon tilan aika 1879–1921

Koivikkona tunnetun palstatilan ensimmäinen omistaja oli valtionneuvos Carl Robert Åkerblom, joka osti tilan Johan ja Adolfina Wickströmiltä vuonna 1879. Tuusulanjärven rannalle oli samoihin aikoihin rakentamassa laajempaa huvila-asutusta pääkaupungin varakkaiden perheiden löydettyä järven luonnonkauniin ympäristön kesähuviloidensa sijoituspaikaksi. Myyty maa-ala oli kooltaan vajaat kaksi ja puoli hehtaaria, ja sen kauppahinnaksi nimettiin 2600 Suomen markkaa. Tilasta erotettiin mittaussekaannusten vuoksi saman vuoden elokuussa Laurikkalan taloon kuuluneet maat palstan pohjoisosasta. Lopulta myydyn palstan kooksi määriteltiin noin 2,5 hehtaaria, joka oli alkuperäistä kaupattua alaa suurempi. Åkerblom velvoitettiin maksamaan palstastaan 128 markkaa lisää. Suurin osa palstasta oli ostohetkellä peltoa. Åkerblom rakennutti tilalleen uusrenessanssityylisen pystyhirsirakenteisen ja lautaverhotun puolitoistakerroksisen kesähuvilan ennen vuotta 1883. Huvilan tarkka rakennusajankohta ei ole selvillä, mutta se sijoittuu vuosille 1879–1880. Ajoitus perustuu vuoden 1883 uusjakokarttaan, johon rakennus on ensi kerran merkitty. Huvilan ensimmäisen kerroksen pinta-ala oli noin 180 neliometriä,

ja yläkerrassa oli 70 lisäneliometriä jaettuna neljään huoneeseen. Kartalle on päärakennuksen lisäksi piirretty sen kaakkoispuolelle noin neljäsosan huvilan koosta kattava piharakennus.⁷

Carl Robert Åkerblom kuoli vuonna 1891. Tila jäi Åkerblomin vaimon Martinan haltuun, kunnes hänkin kuoli vuonna 1893. Åkerblomien perikunta hallinnoi tilaa vielä neljä vuotta, kunnes se myytiin tamperelaiselle rautakauppiaan leskirouva Bertha Sandbergille 16 000 markan hintaan vuonna 1897. Sandberg oli ennen muuttoa myynyt miehensä yrityksen ja käytti kaupassa tienaamiaan varoja muun muassa Koivikon huvilan laajennuksiin. Muutosten suunnittelijaksi palkattiin arkkitehti Woldemar Aspelin, joka suunnitteli huvilan itäpäätyyn tiilirakenteisen laajennuksen. Laajennusosaan sijoitettiin kolmikerroksinen torni. Laajennus käsitti noin 67 lisäneliometriä alakerroksen osalta ja 60 yläkerroksen tornihuoneen osalta. Tornin huipulle sijoitettiin vesisäiliö paineveden tuomiseksi huvilalle ja sen puutarhaan. Hirsirakennuksen laajentaminen tiilirakenteisella osalla liittyi Sandbergin uuteen rakennussuunnitelmaan sijoittamaan taidegalleriaan, jonka paloturvallisuutta haluttiin näin parantaa. Laajennusosa verhottiin muun huvilan tapaan vaakalaudoituksella, eikä sen poikkeava rakenneratkaisu erottunut ulospäin. Vuoden 1898 peruskartassa tilalle on merkitty yhteensä kolme rakennusta, joista yksi on luultavasti myöhemmin Päällystökoulun miehistövuoksi laajennettu neljän huoneen palvelijoiden asuintalo. Asuintalon tarkka rakennusajankohta ei ole selvillä. Kolmas karttaan merkitty rakennus on lämmittämätön piharakennus tai kasvihuone. Sandbergin lapsineen asutti tilaa vuoden 1900 tienoille, jolloin perhe muutti Ruotsiin mahdollisesti Suomessa alkaneen Venäjän sortokauden vuoksi.⁸

Pois muuttaessaan Bertha Sandberg myi huvilapalstansa kesäasunnoksi helsinkiläiselle kauppias Felix Theodor Sandbergille vuonna 1900. Kauppahinta 50 000 markkaa oli lähes

↑ Koivikon tila esiintyy ensimmäisen kerran Pitäjänkartassa vuodelta 1840. Tuomala eli Tuomaankylä on merkitty karttaan laajempaan tummanpunaista alueena. MMH/HKA.

6 Vakkuri 2015, 18-19.

7 Vakkuri 2015, 27-39; 132.

8 Vakkuri 2015, 49-58; 119; 132.

kolminkertainen hinta siitä, mitä Bertha Sandberg oli itse tilasta maksanut. Sandbergien välillä ei ollut sukuyhteyttä. Uusi omistaja Sandberg rakennutti tilalle lämmittämättömän piharakennuksen, joka toimi ainakin tallina ja vaunuvajana. Sandberg rajasi tontin pohjois-, itä- ja eteläpuoliltaan kuusiaidalla. Sandbergin aikana tilalle rakennettiin järven rantaan puisella harjakatolla katettu, suurimmaksi osaksi maan alle kaivettu jääkellari. Päälystökoulun aikana kellarin ylempi puinen osa purettiin, mutta rinteeseen kaivettu kivirakenteinen osa säilyi paikallaan.⁹

Felix Sandberg perheineen asutti Koivikon tilaa vuoteen 1912 asti, jolloin tilan osti varatuomari Valter Olof Luukas Parviainen. Tila myytiin eteenpäin samaan 50 000 markan hintaan, jolla Sandberg oli sen 12 vuotta aikaisemmin ostanut.¹⁰ Parviainen käytti tilaa perheensä kesäasuntona, kunnes myi sen eteenpäin vuonna 1917. Kauppahinta pysyi samana. Uusi omistaja oli agronomi Uno Ossian Hernberg, josta tuli Koivikon tilan viimeinen yksityisomistaja ennen Suojeluskuntain päälystökoulun siirtymistä alueelle. Hernbergin aikana tilalle vedettiin ensi kertaa sähkö vuonna 1919. Hernberg kuoli vuonna 1921, jonka jälkeen tämän leski Dagmar Hernberg asetti tilan myyntiin. Ostajaksi päätyi Suojeluskuntain yliesikunta.¹¹

9 Vakkuri 2015, 67-79.

10 Vakkuri 2015, 85.

11 Vakkuri 2015, 91-111; 124.

↑ Varhaisessa valokuvassa näkyy puuhuvilan lounaanpuoleinen sisäänkäynti komeine portaineen ja kuisteineen. Huvila oli arkkitehtuuriltaan tyypillinen puurakenteinen 1800-luvun lopun uusrenessansihuvila. Tiilestä muurattu laajennusosa jää kuvan ulkopuolelle oikealla. Kuvaaja Paavo Puotinen 1926. Lahden museot.

2.2 Suojeluskuntain päällystökoulun aika 1921–1944

Päällystökoulun alkuvaiheet

Vuodesta 1917 lähtien eri puolille Suomea perustettujen vapaaehtoisvoimaisten suojeluskuntien asema kansalaisjärjestöinä vakiintui elokuussa 1918 senaatissa vahvistetun *asetuksen suojeluskunnista* myötä. Asetuksen myötä määriteltiin myös suojeluskuntien hallintorakenne ja ajankohtaiseksi kysymykseksi muodostui suojeluskuntien päällystön kouluttaminen. Maan kyvykkäin upseeristo oli puolustusvoimien palveluksessa ja suojeluskunnille oli tarpeen kouluttaa omansa. Alkuvaiheessa vuodesta 1918 alkaen yksittäiset suojeluskuntapiirit kouluttivat omaa päällystötään neljän viikon mittaisilla kursseilla, mutta suojeluskuntain yhteistä, keskitettyä päällystökoulua ryhdyttiin suunnittelemaan jo keväällä 1919. Samana vuonna muodostettiin uudella asetuksella suojeluskuntien kattojärjestöksi Suojeluskuntain yliesikunta.¹²

Suunnitelmat suojeluskuntien keskitetystä päällystökoulusta toteutuivat loppuvuodesta 1919, kun puolustusvoimat luovuttivat suojeluskuntien käyttöön Hämeenlinnan Linnakasarmilta joukon puutaloja päällystökoulun opetus- ja majoitustiloiksi. Koulun ensimmäinen kolmen kuukauden mittainen kurssi käynnistyi saman vuoden lokakuussa. Opetusohjelmaan kuului pääosin taktista opetusta ja erilaisten aseiden käyttöä sekä voimistelua. Hämeenlinnan opistossa ehdittiin pitää ainoastaan kolme kurssia, joista viimeinen päättyi syyskuussa 1920, ennen kuin suojeluskuntien päällystöopetus katkesi koulun jouduttua lähtemään väliaikaisista tiloistaan Hämeenlinnassa.¹³

Uudet puitteet päällystökoululle hankittiin 8.9.1921, jolloin suojeluskuntain yliesikunta osti noin kolmen hehtaarin kokoisen Koivikkona tunnetun tilan Tuusulanjärven rannalta Lahden maantien varresta.¹⁴ Vuonna 1879 Laurikkalan kantatilasta erotettu Koivikon tila oli tässä vaiheessa ollut useamman suvun omistama

asuintila, ja sen olemassa olevaan rakennuskantaan kuului muun muassa suuri, 14 huonetta käsittänyt 1800-luvun lopun puuhuvila ja puinen palveluskunnan asuntona toiminut talo, jossa oli myös leivinuuni. Ensi alkuun päällystökoulun päärakennuksena palveli edellä mainittu huvila, joka muokattiin vähäisin muutoksin luento- ja ruokasaleiksi. Palvelijoiden asuintaloa laajennettiin heti tilan hankkimisen jälkeen loppuvuodesta 1921 kolmella suurella huoneella pohjoiseen päin. Seuraavana vuonna majoitusrakennukseen rakennettiin poikittain kaksi huonetta lisää ja tiloja yhdistävä lasiveranta kaakkaisjulkisivulle. Laajennuksen jälkeen rakennukseen pystyi majoittamaan noin sata oppilasta. Opetus uudessa päällystökoulussa käynnistyi 3. joulukuuta 1921, jolloin ensimmäiselle kolme ja puoli kuukautta kestäväälle kurssille osallistui 56 henkilöä. Opinto-ohjelma oli käytännössä sama kuin Hämeenlinnan päällystökoulussa.¹⁵

↑ Koivikon huvila Bertha Sandbergin teettämien laajennusten jälkeen. Kuvassa etualalla näkyy tiilirakenteinen laajennusosa torneineen. Huvilan alkuperäinen runko-osa jää kuvassa laajennuksen taakse. Tiilirakenteisen osan julkisivut verhoiltiin hirsisen osan tapaan pysty- ja vaakasuuntaisella paneeloinnilla kulmalistoin. Julkisivun koristelistat ja vuorilaudat ovat varhaisemmissa valokuvissa paneelointia tummempia. Tornin juurella oli oma sisäänkäynti, joka purettiin myöhemmin päällystökoulun toimesta. Tunteamaton kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

¹² Alahonko 1998, 42–44.

¹³ Alahonko 1998, 46–55.

¹⁴ Hersalo 1962, 135.

Päällystökoulun alue laajenee

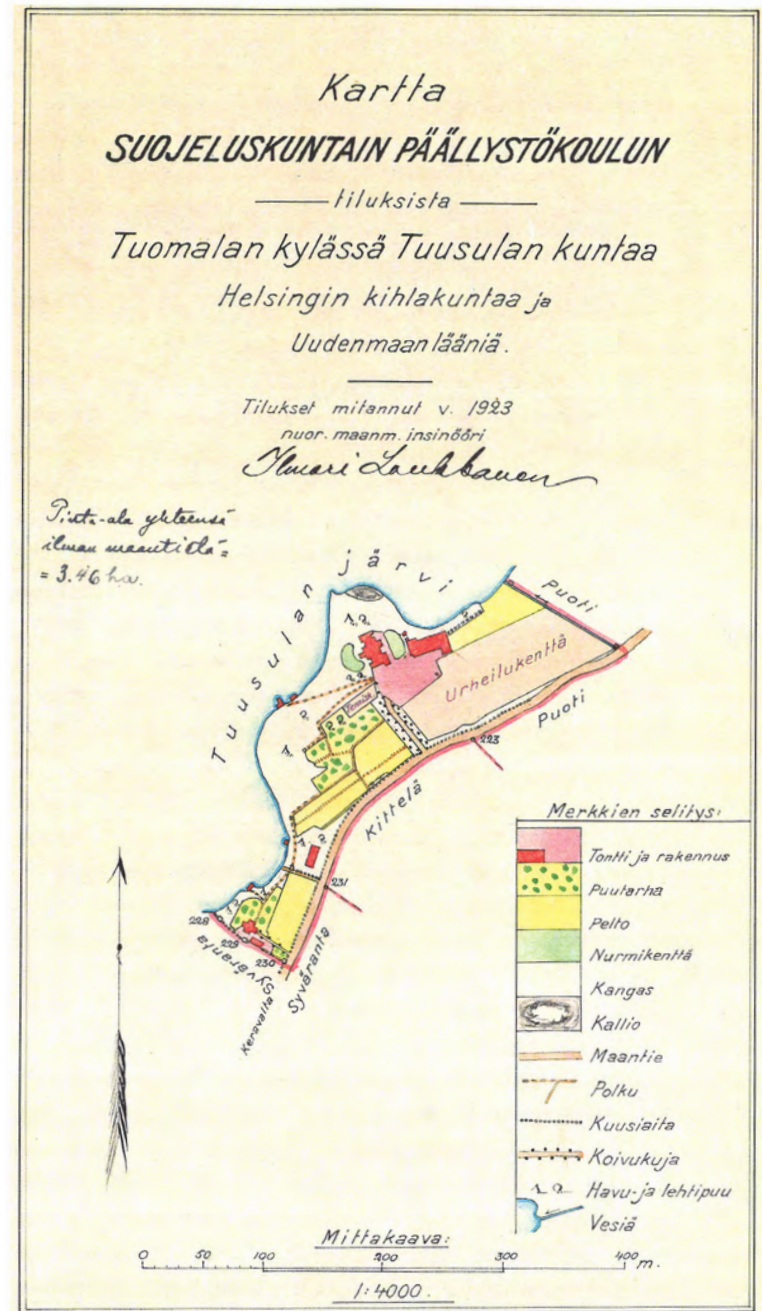
Päällystökoulun aluetta laajennettiin pian Koivikon tilan hankinnan jälkeen niin vapaaehtoisilla kaupoilla kuin pakkolunastuksillakin. Ensimmäinen pakkolunastus tapahtui 1923 ja se koski puolen hehtaarin maa- aluetta nykyisen kiinteistön pohjoispäässä, joka aikoinaan oli jätetty Koivikon tilan ulkopuolelle, kun huvilapalsta ensi kerran erotettiin Laurikkalan tilasta vuonna 1880.¹⁶ Majoitusrakennukseksi muokatun piharakennuksen edustalle rakennettiin urheilukenttä vuosina 1922–30. Pitkä rakennustyö johtui huonosti tarkoitukseen sopivasta savisesta maaperästä. Keväällä 1922 jouduttiin purkamaan Bertha Sandbergin rakennuttama kasvihuone lahoamisen vuoksi. Samana vuonna purettiin pihan ahtauden vuoksi huvilan sisääntulotien varresta talli-, navetta- ja vaunuvajarakennukset, joista yksi siirrettiin tontin etelälaitaan. Talvella 1922 rakennettiin järven rannalla sijainneen huvila-aikana rakennetun saunan viereen uimalaitos, johon kuului laituria hyppäystorneineen, pukuhuone ja opetushuone. Uimalaitos purettiin paikalta jo sotien jälkeen, tosin tarkka ajankohta ei ole tiedossa. Vuonna 1923 suojeluskunnat ostivat palstan eteläpuolisen, rannan ja maantien väliin sijoittuvan vajaan hehtaarin kokoisen Koivulahden palstatilan, johon kuului myös vuonna 1901 rakennettu savenvälä Johan Grönroosin puuhuvila. Huvilasta tehtiin Päällystökoulun henkilöstön asuinrakennus.¹⁷ Osa uimalaitoksen pukusuojasta ilmeisesti kuitenkin säilytettiin ja on edelleen paikallaan saunarannassa.

Vuonna 1924 ryhdyttiin lahjoitusvaroin rakentamaan ensimmäisiä varta vasten päällystöopiston käyttöön suunniteltuja rakennuksia. Näistä ensimmäinen oli nykyään Hersalana tunnettu opinto- ja opettajarakennus. Pohjakerrokseltaan muurattu ja yläkerroksiltaan puurakenteinen koulutusrakennus otettiin käyttöön 18. elokuuta 1925. Rakennuksen pohjakerrokseen sijoitettiin varastoja, pesutupa, autovajat, asevarasto ja asemestarin

→ Suojeluskuntain päällystökoulun alue mitattuna kartalle alueliitosten jälkeen vuonna 1923. Kartalla erottuvat huvilarakennus, majoitusrakennus, uimala ja sauna, pihapiiristä purettu ja etelämmäksi siirretty piharakennus sekä Grönroosin huvila ranta-saunoineen. TKPY.

16 Kiinteistön 858-415-1-155 muodostumisketju taaksepäin. MML.

17 Vakkuri 2015, 119–121; Taistelukoulun perinneyhdistys, rakennukset.

↑ Miehistörakennusta nimitettiin myös punaiseksi taloksi. Rakennuksen alkuperäinen palvelusväen asuntona toiminut osa, joka sisälsi myös leivinuunin, näkyy valokuvassa vasemmalla. Se käsitti kuvassa näkyvän julkisivun ja päätykolmion levyisen rakennusalan. Oikealle puolelle jatkuvat rakennussiivet sekä niitä yhdistävä pitkänomainen veranta rakennettiin kahdessa vaiheessa vuosina 1921–1922 päälystökoulun tarkoituksiin. Kuva on otettu aikavälillä 1922–1933. Tunteaton kuvaaja. TKPY.

↑ Päälystökoulun keskeinen pihapiiri kuvattuna koillisesta Rantatien toiselta puolelta. Koivikon huvila torneineen on kuvan keskellä. Oikealla näkyy miehistörakennus ja vasemmalla piharakennuksia. Kuva on otettu vuonna 1922, sillä miehistörakennuksen laajennus on valmistunut, mutta piharakennuksia ei ole vielä purettu tulevan urheilukentän tieltä. Tunteaton kuvaaja. TKPY.

verstas. Kahteen ylempään kerrokseen sijoitettiin kaksi luentosalia, opettajien työtilat ja majoitustilat 26 ylemmälle upseerille kahden hengen huoneisiin. Ullakolla oli lisäksi kyyhkyslakka. Rakennuksen valmistuttua purettiin samana vuonna huvilan torniin liittynyt sisäänkäynti portaineen. Vuoden 1925 lopussa valmistui myös puurakenteinen urheilutalo, johon kuului ajalleen edistykselliset pukeutumis-, kuivaus- ja suihkutilat sekä vesikiertoinen keskuslämmitys. Rakennuksen yläkerroksessa oli lisäksi henkilökunnan asuntoja. Myöhemmin Leväläksi nimetyn urheilutalon päätila oli suuri sisäurheiluhalli, jota voitiin käyttää myös ammuntaharjoituksiin. Kolmas samana vuonna alueelle valmistunut rakennus oli kahden opettajaperheen asunnoksi tarkoitettu puurakenteinen kaksikerroksinen paritalo, joka myöhemmin nimettiin Vihmalaksi. Vihmalan paritaloon liittyi rannassa pitkä laituri kalastuskoppeineen sekä ylempänä, lähellä asuinrakennusta kahdeksankulmainen puinen huvimaja. On mahdollista, että kalastuskoppi ja vanha huvimaja on hyödynnetty nykyisten uimahuoneen ja huvimajan rakennuksissa, mutta ne eivät sijaitse samoilla paikoilla. Koivikon tilan ajoilta peräisin oleva pieni puusauna uimalaitoksen vierellä korvattiin uudella suuremmalla, noin 20 henkilön saunalla vuonna 1927. Saunaan kuuluivat pukuhuoneiden lisäksi lämmin- ja kylmävesisuihkut. Koulualueen klassistinen kiviportti rakennettiin vuonna 1927, ja sen suunnitteli kapteeni Ilmari Haapakoski.¹⁸

Hersalan ja Vihmalan suunnittelivat arkkitehdit Karl Malmström ja Robert Tikkanen, jotka samoihin aikoihin suunnittelivat muun muassa Helsingin Kaivopuistossa sijaitsevan pienkerrostalon muutoksen asuintaloksi jalkaväenkenraali Gustaf Mannerheimille. Rakennus toimii nykyään Mannerheim-museona. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkistossa on arkkitehti A. Rissasen signeeraamia urheilutalon piirustuksia vuodelta 1924

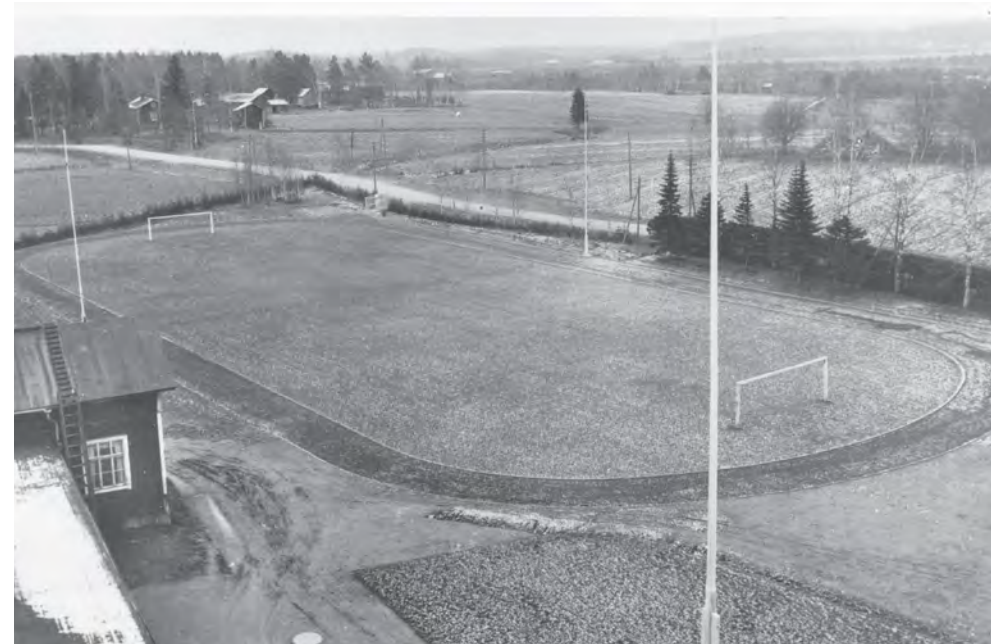
sekä Malmströmin ja Tikkasen signeeraama piirustus vuodelta 1925. Urheilutaloa ei ole toteutettu kummankaan näistä suunnitelmista mukaan. Koska Malmström ja Tikkanen suunnittelivat Hersalan ja Vihmalan rakennukset samoihin aikoihin, on todennäköistä, että samat arkkitehdit suunnittelivat myös urheilutalon, vaikka alkuperäisiä piirustuksia ei ole tiedossa.

↑ Päälystökoulun rannassa erottuvat vasemmalla vuonna 1922 valmistunut uimala hyppytorneineen ja huvila-ajalta peräisin oleva sauna. Vihmalan edustalla laiturin päässä on uimahuone sekä ylempänä, lähellä asuinrakennusta aiemmin paikalla sijainnut huvimaja. Kuvaaja Paavo Poutiainen, 1926. Lahden museot.

18 Alahonko 1998, 56–57; Kekkonen toim. 2007, 314; Vakkuri 2015, 119–125.

↑ Saunan viereen valmistui uimalaitos hyppytorneineen vuonna 1922. Tuntematon kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

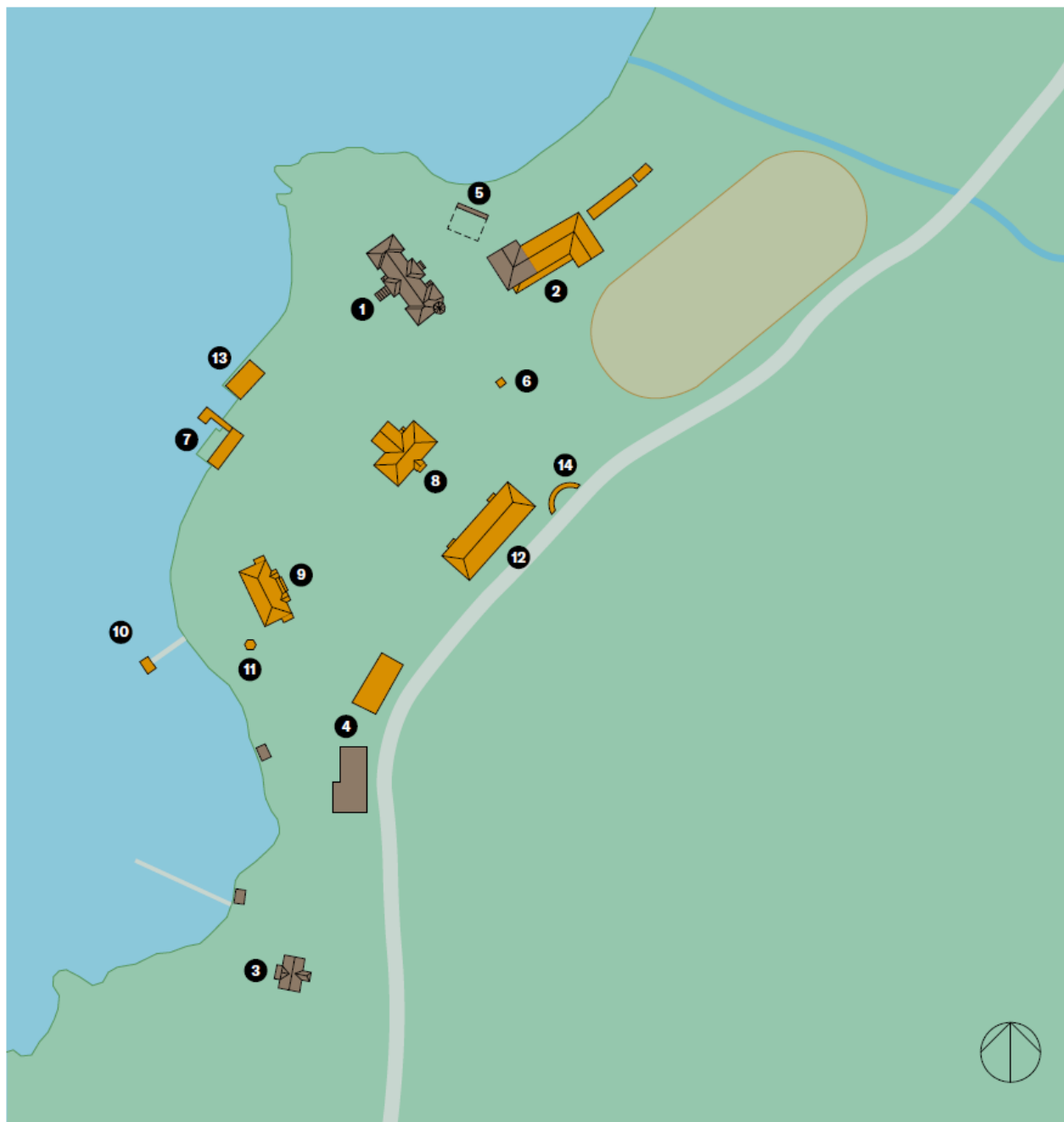

↑ Majoitusrakennuksen edustalle rakennettiin urheilukenttä, joka valmistui vuonna 1930. Kuva on otettu aikavälillä 1925–1933. Tuntematon kuvaaja. TKPY.

RAKENNUSKANTA 1927

1 Huvila, 1879–1880	11 Huvimaja, 1925
2 Majoitusrakennus, rakennettu 1898 mennessä, laajennettu 1921–1922	12 Levälä, 1926
3 Grönroosin huvila, 1901	13 Hirsisauna, 1927
4 Piharakennukset. Eteläinen rakennus rakennettu huvila-aihana ja siirretty urheilukentän tieltä 1922. Pohjoinen rakennus rakennettu 1926 mennessä.	14 Kiviportti, 1927
5 Jääkellari, rakennettu 1900–1912	
6 Muuntaja, 1920–1925	
7 Uimala, 1922	
8 Hersala, 1925	
9 Vihmala, 1925	
10 Kalastuskoppi, 1925	

- Rakennettu ennen vuotta 1921
- Suojeluskuntien 1920-luvulla rakennuttamat rakennukset

↑ Urheilutalo Levälä sijaitsee lähellä Ranta-tietä, ja sen päätyä reunusti komea koivukuja. Rakennus avautuu luoteeseen kohti Hersalaa. Kuvaaja Paavo Poutiainen, 1926. Lahden museot.

↗ Opintorakennus Hersalalla on keskeinen sijainti pihapiirissä urheilutalo Levälää vastapäätä. Kivinen alakerros ja voimakas symmetria antavat sille julkisen rakennuksen ilmeen. Tuntematon kuvaaja. Kuvasajankohta on 1920-luvun loppu. MV.

→ Kahdelle opettajalle suunnitellussa Vihamalan asuintalossa yhdistyy kaupunkitalon ja kesähuvilan piirteitä. Tuntematon kuvaaja, 1928. Tuusulan museo.

↑ Päällystökoulun alue vuonna 1926 järven suunasta kuvattuna. Kuvassa erottuvat hyvin urheilukenttä, joka oli käytössä myös talvella, sekä uimala laitureineen ja hyppytorneineen. TKPY.

↗ Alue kuvattuna kaakosta vuonna 1926. Suojeluskuntien uudet opetus-, urheilu- ja asuinrakennus kuvan etualalla muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Koivikon huvila ja miehistörakennus näkyvät taustalla. TKPY.

→ Suojeluskuntien aikana vuonna 1927 rakennettiin uusi suurempi sauna vanhan saunan paikalle uimalaitoksen yhteyteen. TKPY.

Norjan kuningas Haakon VII vieraili päällystökoululla yhdessä presidentti Relanderin kanssa näyttävin juhlamenoin 4. kesäkuuta 1928. Vierailuun liittyi muun muassa kaikkien koulun rakennusten seremoniallinen tarkastaminen. Muistomerkiksi vierailulle kuningas istutti Levälän ja Hersalan välisen piha-alueen nurmientän keskelle kuusen. Kuusi ympäröitiin kivisistä kulmapila-reista ja metalliaidasta koostuvalla nelikulmaisella matalalla aitauksella, jota koristivat metallikaiteisiin muotoiltuna kahdella puolella Suomen ja Norjan vaakunat ja kahdella muulla kuninkaan monogrammi sekä suojeluskuntien S-tunnus.¹⁹

Päällystökoulun käyttöön osoitettu maa-ala kasvoi pala palalta koulua ympäröiviä maita ostamalla, 1930-luvun alussa alun perin kolmen hehtaarin alue oli kasvanut 52,5 hehtaarin kokoiseksi. Vuonna 1929 koulun käyttöön saatiin ostettua yhteensä 49 lisähehtaaria kolmessa eri maakaupassa. Vuonna 1931 Koivikon tilan vanha huvilarakennus sai nykypäivään säilyneen ulkoasunsa, kun rakennusta korotettiin ja sen toinen puoli rapattiin modernimman ulkoasun aikaansaamiseksi. Huvilasta riisuttiin myös lähes kaikki uusrenessanssiarkkitehtuuriin viittaavat koristeet ja vanha vaakasuuntainen julkisivulaudoitus. Rakennuksen rappaamattomat julkisivut saivat verhoukseksi yksinkertaisen pystylaudituksen. Sisätilojen osalta uudistettuun huvilaan sijoitettiin alakerrokseen kasino kerhohuoneineen, ruokasali, keittiö ja keittiöapulaisten asuinhuoneita. Yläkerroksessa sijaitsi koulun esikunnan tiloja, emännän asunto ja yhden opettajan perheen asunto. Muutokset suunnitteli arkkitehti Martti Paalanen. Samana vuonna lähelle rantaa saunan taakse rakennettiin mäenrinteeseen talkoovoimin maahan upotettu turvekattoinen savusauna.

Myös päällystökoulun ympäristössä tapahtui. Urheilumahdollisuuksia parannettiin vuonna 1930 rakentamalla puolen kilometrin päähän koulusta itään hyppyrimäki ja kivääriammuntaan tarkoitettu 300-metrinen ampumarata. Sen eteläpuolelle lisättiin myöhemmin 25-metrinen erillinen rata pistooli-ammunnalle, johon

→ Päällystökoulun uutuuttaan hohtava portti koristeltiin juhlavasti Norjan kuningas Haakon VII:n vierailua varten kesällä 1928. Lotat asettuivat riveihin koivukujan reunoille kuningasta vastaanottamaan. Tuntematon kuvaaja. MV.

→ Haakon VII:n vierailusta jäi muistoksi "kuninkaan kuusi" suojaitooneen. Taustalla on Levälän urheilutalo ja urheilukenttä. Valokuvaamo Pietinen, 1930-luku. MV.

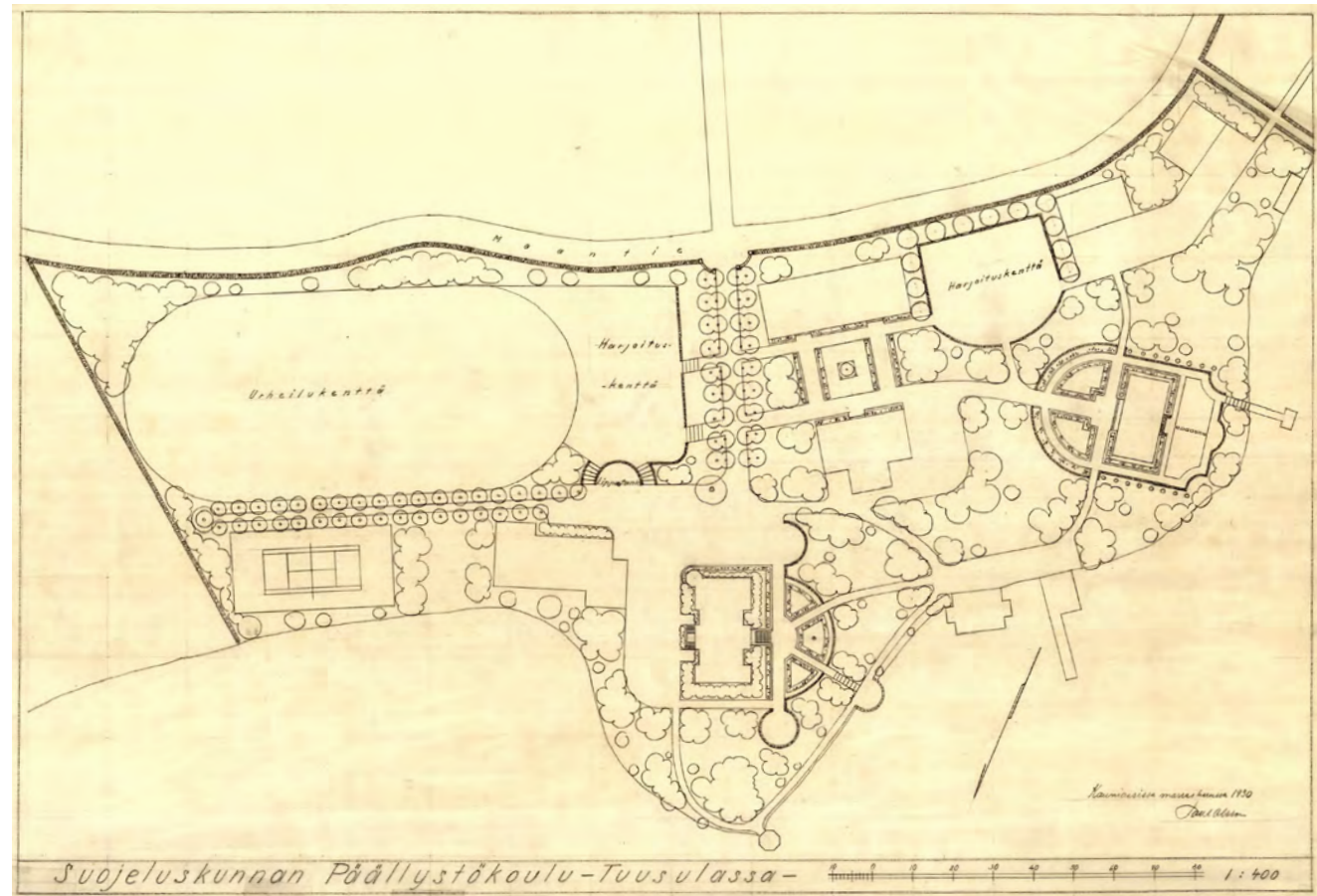
19 Helsingin Sanomat 1928.

rakennettiin myös katos ampujille. Puurakenteinen ja kalliomuotoa hyödyntänyt hyppymäki purettiin pian sodan jälkeen tuntemattomana ajankohtana. Vuonna 1931 suojeluskunnat saivat Vakuutusyhtiö Salaman lahjoituksena yksimoottorisen vesitasolentokoneen, jolle rakennettiin puinen lentokonesuoja Grönroosin huvilan rantaan, kahden niemen väliseen lahdenpohjukkaan. Lentokonesuojassa oli neliosaiset liukuovet ja veteen laskeva laituri, johon kuului kiskoilla kulkeva rullakelkka koneen siirtämistä varten.

Uusi kasarmirakennus ja rantasauna

Päälystökoululla oli 1930-luvun alussa jatkuvaa pulaa opetustiloista, ja leipomosta majoitusrakennukseksi muokattu puutalo alkoi olla huonokuntoinen ja tiloiltaan riittämätön. Uuden kurssi- ja majoitusrakennuksen rakentaminen kävi mahdolliseksi valtiolta saatujen budjettirahojen myötä, ja vuonna 1932 uutta rakennusta palkattiin suunnittelemaan suojeluskunnan P-kompaniassa toiminut, huvilan muutostyöt suunnitellut arkkitehti Martti Paalanen.²⁰

Uusi kasarmirakennus päädyttiin pystyttämään palvelijoiden asunnosta muokatun miehistötuvan paikalle urheilukentän reunalle paikalla todetusta epäihanteellisesta maaperästä huolimatta. Miehistön asutusrakennukseksi laajennettu puutalo purettiin kesällä 1933 ja kasarmirakennustyöt aloitettiin saman

²⁰ Alahonko 1998, 113–114; Arkkitehtuurimuseo; Vakkuri 2015, 125–137; Taisteluskoulun perinneyhdistys, rakennukset.

↑ Puutarha-arkkitehti Paul Olsson laati vuonna 1930 maisemasuunnitelman päälystökoulun aluetta varten. Olevia rakennuksia on korostettu näyttävin geometrisin muotopuutarhoin ja yhdistelty risteilevin poluin. Urheilutalon viereen on suunniteltu harjoituskenttä ja olemassa olevan urheilukentän viereen tenniskenttä. Suunnitelmaa ei toteutettu kokonaisuudessaan. MFA.

↑ Huvilarakennuksesta korotettiin ja sen ilmettä modernisoitiin rapaamalla osa rakennuksen julkisivusta. Samalla julkisivusta poistettiin koristeelliset uusrenessanssiin viittaavat yksityiskohdat. Tunteaton kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

↗ Savusauna valmistui uimalaitoksen ja hirsisaunan tuntumaan vuonna 1931. Tunteaton kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

→ Lentokonesuoja rakennettiin lahjoituksena saatua vesitasokonetta varten 1930-luvun alussa. Kuva on otettu ennen vuotta 1938, jolloin lentokone siirrettiin Santahaminaan. Tunteaton kuvaaja. TKPY.

tien. Rakennus valmistui ja luovutettiin käyttöön 2. toukokuuta 1934. Kolmikerroksinen valkoiseksi rapattu kivirakennus käsitti miehistötupien ja niihin liittyvien ajanmukaisten hygieniatilojen lisäksi luentosaleja, ruokasalin keittiöineen ja kabinetteineen sekä palvelushenkilökunnan asuinhuoneita. Uuden kasarmin myötä alueen majoituskapasiteetti nousi noin sadasta 180:een. Samalla päälylystökoulun sähk6nkulutus kasvoi niin, ett6 alueen kupeeseen piti rakentaa Rantatien it6puolelle uusi muuntamo. Tuusulan seudun s6hk6laitoksen johtajan, Lauri Lindbergin, piirustusten mukaan toteutettu muuntamotorni valmistui vuonna 1934.²¹

P66llyst6koulun rakennuksista jokainen l6mmitettiin rakennuskohtaisella koksipolttoisella keskusl6mmityksell6. Rakennusten l6mmityksest6 vastasi erillinen l6mmitt6j6, joka asui Lev6l6n urheilutalon kolmannessa kerroksessa. 1930-luvulla p66llyst6koulun maa-ala laajennettiin edelleen uusilla maakaupoilla: 1935 ostettiin koulun pohjoispuolelta 27 hehtaaria lis66 maata. Laajennus oli viimeinen suojeluskuntien toimintakauden aikana, ja sen j6lkeen p66llyst6koulu k6sitti kokonaisuudessaan 88 hehtaaria. 1930-luvun puoliv6liss6 rakennettiin alueelle konekiv66riammuntaan tarkoitettu 900-metrinen ampumarata, joka sijoittui p66llyst6koulun alueen kaakkoispuolelle. Radan taustana k6ytettiin maastossa sijainnutta kukkulaa. Ampumarataa ei n6y kartoilla en66 1940-luvun lopulla. Viimeinen suojeluskunta-ajan rakennus alueella oli vuonna 1938 valmistunut ilmeelt666 modernistinen rantasauna. Sauna on j6rjestyksess6 paikalla kolmas. Valkoiseksi rapattuun, kivirakenteiseen saunaan kuuluu j6rven suuntaan kaareva 25 hengen l6ylyhuone ja erillinen opettajien sauna. Rannansuuntaiseen, suorakaiteen muotoiseen siipeen sijoitettiin puku- ja pesuhuoneet, ja rakennukseen kuului jo alun perin terassi j6rven puolella. Saunan on suunnitellut arkkitehti Arvo Muroma.²²

→ Uusi kasarmirakennus valmistui miehist6rakennuksen paikalle vuonna 1934. Tunte maton kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

→ Suojeluskuntain vuonna 1927 rakennuttama hirsisauna purettiin ja tilalle rakennettiin modernistinen, valkoiseksi rapattu sauna-rakennus. Saunan puolipy6re6st6 l6ylyhuoneesta avautuvat n6kym6t j6rvelle. Tunte maton kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

21 Alahonko 1998, 114; Kekkonen toim. 2007, 316; Taistelukoulun perinneyhdistys, rakennukset.

22 Rusama et al. 1994, 105; Vakkuri 2015, 130–131; Taistelukoulun perinneyhdistys, rakennukset.

Päällystökoulun toiminta

Läpi päällystökoulun toiminta-ajan koulun henkilökunta pysyi pienenä. Koulun opettajat hankittiin paikalle joko muualta komentamalla tai tuntiopettajia palkkaamalla. Koulun tärkeimmät päällystökurssit olivat komentajakurssit, komentajien jatkokurssit, komppanian päällikkökurssit, aktiiviupseerikurssit vapaaehtoisien päällystön kypsyyskurssit ja piiripäällikkökurssit. Koulutus keskeytyi Talvisodan vuoksi noin vuodeksi syksystä 1939 alkaen. Jatkosodan aikaan päällystökoulu taas muodostui maan tärkeimmäksi maavoimien ja jalkaväen upseeriston koulutuskeskukseksi. Kurseja järjestettiin tuolloin myös saksalaiselle ja virolaiselle päällystölle.²³

Päällystökoulun alueen toinen merkittävä käyttäjä oli naisjärjestö Lotta-Svärd. Suojeluskunta-aatetta levittämään ja suojeluskuntien toimintaa tukemaan luotu järjestö, joka oli alueellisen ja hallinnollisen jaon lisäksi ryhmitelty jaostoihin, joihin kuuluivat keräys- ja kanslia-, muonitus-, varus- sekä lääkintäjaosto. Lääkintäjaoston neuvot koulutettiin Lottien keskusjohtokunnan toimesta Tuusulan päällystökoululla. 1930-luvun aikana myös keräys- ja kansliajaoston lottien sota-ajan tehtäviin kouluttamiseksi järjestettiin yhteensä 36 kurssia. Jaoston päätehtäviin kuului varojen kerääminen suojeluskunnille. Lottien Tuusulan-kursseilla opettajina toimivat päällystökoulun vakituisten opettajien ohella omien alojensa asiantuntijat Suomesta ja muun muassa Puolasta sekä Saksasta. Opetukseen kuului jaostojen erityisalojen ohella

muun muassa päällystökoulun miesoppilaiden malliin voimistelu ja muuta liikuntaa. Lotat hankkivat käyttöönsä vuonna 1936 oman opistonsa Tuusulanjärven rannalta, reilu puoli kilometriä päällystöopiston eteläpuolelta. Lotat jatkoivat silti edelleen kesäkurssien pitämistä päällystökoululla. Yhteensä Tuusulassa koulutettiin päällystökoulun aikana lähes 2 500 Lottaa.²⁴

Päällystökoulun sijainti Tuusulanjärven kansallisromantisessa kulttuurimaisemassa ylempien kansanluokkien huvilatonttien keskellä oli aikansa muihin sotilaskouluihin verrattuna ainutlaatuinen. Järven ranta-alue tunnetaan edelleen ensisijaisesti maan taiteellisen eliitin maaseutuhuvilayhdyskuntana pääkaupungin kupeessa. Huvila-asutuksen keskellä toiminut päällystökoulu pysyi pitkään omana linnakkeenaan vähäisessä vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, eikä juurikaan ehtinyt reilun kahden toimintavuosikymmenensä aikana tulla osaksi alueen kyläyhteisöä, tähän vaikutti myös vakituisesti paikalla asuvan henkilöstön vähäinen määrä.²⁵ Päällystökoulun toiminta päättyi Tuusulan koulutuskeskuksessa vuonna 1944 Väli rauhasopimuksen nojalla tapahtuneen fasistiseksi järjestöksi katsotun suojeluskuntien lakkauttamisen myötä. Vuoden 1944 marraskuun 6. päivänä lakkautettiin joukko suojeluskunnan virkoja sekä koko päällystökoulu. Koulun henkilökunta joutui jättämään alueen nopealla aikataululla. Koulurakennukset jätettiin tyhjilleen.²⁶

24 Alahonko 1998, 84–87.

25 Alahonka 1998, 132–134.

26 Alahonka 1998, 170.

23 Kekkonen toim. 2007, 317–318.

Suomen Punaisen Ristin invalidien hoitolaitos 1944–1949

Suojeluskuntien lakkauttamisen myötä suojeluskuntajärjestö lahjoitti koko päällystökoulun kiinteistön Suomen Punaisen Ristin käyttöön. Päätöksen taustalla oli tavoite välttää kiinteistön joutumista ”vieraisiin ja kenties jopa vihamielisiin käsiin”. Kiinteistö pysyi maa-aloiltaan yhtenäisenä lukuun ottamatta neljää hehtaaria, jotka Punainen Risti lahjoitti pika-asutuksen tarpeisiin. Päällystökoulun rakennuksiin Punainen Risti sijoitti invalidien hoitolaitoksen, joka toimi Punaisen Ristin Töölön sairaalan alaisena, josta myös sairaalan päivystävät lääkärit tulivat. Sairaalakäyttöä varten kasarmirakennuksen tupiin rakennettiin pesualtaat pesupöytineen ja pohjakerroksen luokkahuone muutettiin tomaattiviljelmäksi purkamalla sen lattia ja korvaamalla se mullalla. Rakennukseen järjestettiin kaksi leikkaussalia, joissa leikkauksia tehtiin useimmiten kaksi päivässä. Sairaalan potilaskapasiteetti oli noin 100, ja siellä hoidettiin pääasiassa kallovammoja. Sairaalakäyttö jatkui Tuusulan kiinteistöllä aina vuoteen 1949, jolloin vanhan päällystökoulun potilaat siirrettiin paikalta kotikuntiinsa tai Kaunialan sotavammassairaalaan. Punaisella Ristillä ei ollut ollut varoja tai syytä rakennusten ylläpitoon, minkä seurauksena rakennuskanta oli sairaalakäytön jälkeen päätynyt jonkinlaiseen rappiotilaan.²⁷

27 Alahonka 1998, 170–171; Kekkonen toim. 2007, 319; Rusama et al. 1994, 105.

↑ Paareilla makaavaa potilasta nostetaan autosta kasarmirakennuksen pääoven edustalla. Kuva on otettu aikavälillä 1944–1949. Tuntematon kuvaaja. MV.

RAKENNUSKANTA 1949

1 Huvila, 1879-1880	11 Savusauna, 1931
2 Grönroosin huvila, 1901	12 Lentokonesuoja, 1930-luvun alkupuoli
3 Jääkellari, rakennettu 1900-1912	13 Päärakennus, 1934
4 Uimala, 1922	14 Muuntamo, 1934
5 Hersala, 1925	15 Rantasauna, 1938
6 Vihmala, 1925	
7 Kalastuskoppi, 1925	
8 Huvimaja, 1925	
9 Levälä, 1926	
10 Kiviportti, 1927	

	Rakennettu ennen vuotta 1921
	Suojeluskuntien 1920-luvulla rakennuttamat rakennukset
	Suojeluskuntien 1930-luvulla rakennuttamat rakennukset

2.3 Puolustusvoimien Taistelukoulun aika 1949–1992

Taistelukoulu ennen muuttoa Tuusulaan

Taistelukoulu oli puolustusvoimien upseerikoulutusta tarjoava oppilaitos, jossa annettiin jatkokoulutusta nuoremmalle Kadetti-koulusta valmistuneelle upseeristolle ennen Sotakorkeakouluun siirtymistä. Koulu perustettiin sotaväen päällikön käskyllä Viipurin pohjoispuolella sijaitsevassa Markovillassa 1. syyskuuta 1927. Taistelukoulu tarjosi sekä käytännön että teoriaopetusta. Alun alkaen tarkoitus oli kouluttaa kaikkien aselajien upseereita, mutta ajan myötä koulu alkoi keskittyä pääosin jalkaväkiupseereihin. Ennen Markovillaan päätymistään Taistelukoulua harkittiin perustettavaksi Tuusulaan suojeluskuntien päällystökoulun yhteyteen, suunnitelma kuitenkin hylättiin jo alkuvaiheessaan. Markovillan koulurakennus oli rakennettu ortodoksiseksi pappisopetuslaitokseksi, Suomen itsenäistyttyä sen puitteissa oli toiminut muun muassa Reserviupseerikoulu. Taistelukoulun perustamishetkellä rakennusta käytti Kapitulanttikoulu.²⁸

Taistelukoulun toiminta katkesi vuonna 1939 sotien ajaksi ja jatkui jälleen 1945 Maasotakoulun tiloissa Helsingin Santahaminassa Viipurin Neuvostoliittoon liittämisen myötä. Santahaminassa koulu ehti toimia vain pari vuotta ennen kuin se siirtyi Haminaan vuonna 1947. Taistelukoulun Haminan-vaihe jäi myös lyhyeksi, sillä jo marraskuussa 1948 koitti koulun muutto Tuusulaan lakkautettujen suojeluskuntien entisen päällystökoulun alueelle.²⁹

1950-luvun vaiheet

Puolustusministeriö oli aloittanut jo aikaisemmin neuvottelut Suomen Punaisen Ristin kanssa Tuusulan entisen Päällystökoulun kiinteistön hankkimisesta Taistelukoulun käyttöön. Aluksi Taistelukoulu päätyi kiinteistöön Punaisen Ristin vuokralaisena,

minkä vuoksi Puolustusministeriö ei myöskään halunnut heti toteuttaa kiinteistön rakennuskannassa sen sairaalakäytön jäljiltä vaatimia korjaus- tai muutostöimenpiteitä lukuun ottamatta tomaattiviljelmänä toimineen luokkahuoneen lattian uusimista ja irtohellojen asentamista henkilökunnan asuntoihin.³⁰

Taistelukoulun muutettua alueelle tuli ensimmäiseksi sovitaa kiinteistön olemassa oleva rakennuskanta uuden käyttäjän tarpeisiin. Erityisesti henkilökunnan määrä oli nyt entistä suurempi, alueelle tuli saada pysyvästi asutettua 24 perhettä, joista ainoastaan 14:lle löytyi kiinteistöltä valmis asunto.³¹ Tilannetta pyrittiin helpottamaan muuttamalla Hersalan opetusrakennuksen kaksi yläkerrosta asuinkäyttöön, ja jakamalla Vihmalan kaksi kaksikerroksista asuntoa edelleen yhteensä neljäksi asunnoksi. Neljä perhettä saatiin mahtumaan tilan vanhan, myöhemmin opetuskäytössä ja upseerikerhona toimineen huvilan yläkerrokseen ja kolme päällystökoulun kasarmin ullakolle. Lisätiloja saatiin purkamalla voimistelusalin suihkut ja muokkaamalla rakennus osittain asuinkäyttöön sekä maantien varresta ostetusta entisestä työmaaparakista. Lopulta koulun alueelle saatiin majoitettua kaikki perheet kolmea lukuun ottamatta. Rakennusten muutokset piirsi koulun johtajan vaimo Heidi Vähäkallio-Hirvelä, joka työskenteli puolustusministeriön arkkitehtina.³²

Suomen Punainen Risti päätyi toukokuussa 1952 luovuttamaan kiinteistön ilmaiseksi takaisin Valtiolle. Valtio katsoi alueen Puolustusvoimille välttämättömäksi ja uhkasi Punaista Ristiä oikeustoimilla, ellei aluetta luovutettaisi kiinteistöineen ja irtaimistoineen takaisin valtiolle, jonka varoilla se alun perin oli rakennettukin. Punainen Risti ei ryhtynyt oikeustoimiin, sillä sen häviö valtiolle oikeudessa katsottiin lähes varmaksi.³³

Kun koulun tulevaisuus Tuusulan kiinteistöllä oli varmistunut, voitiin rakennuksiin alkaa suunnitella uuden käyttötarkoituksen mukaisia muutoksia ja peruskorjauksia. Puolustusministeriöllä oli kuitenkin vielä 1950-luvulta 1960-luvulle asti lukuisia rakennushankkeita toteutettavanaan, eikä Taistelukoululle saatu juurikaan rahoitusta. 1950-luvun aikana kasarmirakennus laajennettiin kolmannelta kerrokseltaan ja huonejärjestys muutettiin sivukäytävään perustuvasta keskikäytäväratkaisuksi. Samalla rakennus peruskorjattiin. Muutokset oli ideoinut koulun johtajana toiminut eversti Paavo Hirvelä. Vuodesta 1950 asti pyöreässä tornissa toiminut aliupseerikerho joutui muuttamaan vuonna 1956 kasarmin ruokalan viereiseen kabinettiin, sillä torni muutettiin koulun puhelinkeskukseksi. Alueelle johtanut, vuonna 1927 rakennettu kiviportti jouduttiin purkamaan vuonna 1955, sillä se oli käynyt liian pieneksi autokaluston kasvaessa. Saman vuoden syksynä kaadettiin myös huvilalle johtanutta ajotietä reunustanut koivu-kuja. Lentokonesuoja jäi tarpeettomaksi, kun lentokone siirrettiin Santahaminaan vuonna 1938. Rakennus purettiin 1950-luvulla. Kasarmin ruokalassa kokoontunut upseerikerho sai vuonna 1957 muuttaa laajempiin tiloihin Koivikon tilan entiseen, 1930-luvulla huomattavasti uudistettuun huvilaan, jonka ensimmäisestä kerroksesta varattiin sen käyttöön kokonainen huoneisto. Hersalan pohjakerrokseen puolestaan rakennettiin autohuoltotilat. Käytännön vaikeuksia aiheutti 1960-luvulle asti vesijohdon puute: koulu toimi kaivon ja Tuusulanjärven juomakelvottoman veden varassa aina vuoteen 1966 asti, jolloin alue liitettiin Tuusulan vesijohtoverkkoon. Ennen vesijohtoa piti kaikki koulun juomavesi rahdata koululle muualta.³⁴

28 Juutilainen toim. 2002, 8; Rusama et al. 1994, 8–13.

29 Rusama et al. 1994, 73–91; Kekkonen toim. 2007, 323.

30 Kekkonen toim. 2007, 323–324.

31 Rusama et al. 1994, 106.

32 Kekkonen toim. 2007, 325; Rusama et al. 1994, 123.

33 Kekkonen toim. 2007, 323–324.

34 Kekkonen toim. 2007, 325; Rusama et al. 1994, 101; 122–126; Taistelukoulun perinneyhdistys, rakennukset; Aliupseerikerhon perustaminen.

1960-luvun vaiheet

1950-luvun lopulla alkoi jyrkkä nousu Taistelukouluun johtavien kadettikurssien oppilasmäärissä. Kävi ilmeiseksi, että Taistelukoulun alue vaatisi 1960-luvun aikana merkittävää lisärakentamista tulevien opiskelijoiden kouluttamiseksi ja majoittamiseksi.³⁵ Vuonna 1963 ryhdyttiin puolustusministeriön rakennusosastolla valmistelemaan Taistelukoulun tarpeisiin vastaavaa rakennusohjelmaa, sillä samana vuonna oli puolustusvoimien silloinen komentaja antanut lopullisen päätöksen Taistelukoulun jäämisestä pysyvästi Tuusulan kiinteistölle. Rakennusohjelman toteuttamista suunnittelemaan valittiin arkkitehtitoimisto Ålander & Packalén. Määrärahoja hankkeeseen saatiin käyttöön kuitenkin vasta syksyllä 1966, jolloin rakennustyöt saatiin käynnistettyä. Ensimmäisenä alueelle pystytettiin uusia huoltorakennuksia Rantatien itäpuolelle koulun muista rakennuksista erilliselle tontille. Uusiin rakennuksiin kuului öljylämmitteinen lämpökeskus savupiippuineen koko koulun aluetta varten, varastorakennus, autojen huoltamo ja autotalli. Lämpökeskusrakennuksessa oli lisäksi asevarasto ja työtilat asemestarille sekä puutyövästas. Huoltorakennukset valmistuivat vuonna 1969. Merkittävien lisärakennushanke oli kasarmin mittava laajennus, johon kuului uusia opetus- ja majoitustiloja. Laajennuksen rakentaminen aloitettiin 1969 ja se valmistui kesäkuussa 1971.³⁶ Laajennusosan piirustuksissa suunnittelijana on arkkitehtitoimisto Ålander, Packalén ja Korsström, ja ne on allekirjoittanut Johan Korsström.

1970-luvulta Taistelukoulun lakkauttamiseen

Lisärakennussuunnitelman toteuttaminen jatkui 1970-luvun puolella alkaen kasarmin 1930-luvun osan peruskorjauksella, joka valmistui 1972. Seuraavina vuosina saatiin alueelle vihdoin lisää asuntoja, kun koulun käyttöön valmistui kaksi kahdeksan huoneiston asuinrakennusta, jotka suunnitteli arkkitehtitoimisto

Ålander, Packalén ja Korsström. Ensimmäinen, vuonna 1973 valmistunut asuinrakennus sijoitettiin erilleen muusta alueesta edellisen vuosikymmenen lopussa valmistuneiden huoltorakennusten yhteyteen, Halosenniemeä vastapäätä Rantatien itäpuolelle, nykyisen koulukiinteistön ulkopuolelle. Rakennus numeroitiin alueen kahdeksanneksi, ja sen kellarikerrokseen sijoitettiin koulun aliupseerikerho. Kerho oli joutunut toimimaan väliaikaisesti muun muassa Hyrylän-Järvenpääntien varrella sijainneessa vanhassa työmaaparakissa 1960-luvulta lähtien, ja sai nyt ensi kertaa varta vasten kerholle rakennetut tilat. Rakennus ei saanut muiden rakennusten tapaan kutsumanimeä, vaan siihen on viitattu ainoastaan järjestysnumerolla. Vuonna 1974 valmistunut asuinrakennus sijoitettiin Vihmalan asuinrakennuksen ja Levälän urheilutalon väliin. Rakennukseen tuli samaan tapaan kahdeksan perheasuntoa, se sai järjestysnumerokseen 11 ja nimekseen Yrjölä. Uusien asuntojen myötä Hersalan rakennus, jonka kaksi ylintä kerrosta olivat olleet tilapäisessä asuinkäytössä 1940-luvun lopulta lähtien, saatiin kauttaaltaan esikunnan käyttöön. Osittain esikunnan käytössä ollut Koivikon vanha huvila pystytettiin nyt omistamaan kauttaaltaan upseerikerholle.³⁷

Rakennussuunnitelman toteutus keskeytyi vuonna 1975 rahoituksen puutteen vuoksi. Ohjelmasta jäi tällöin uupumaan vielä yksi uusi asuinrakennus sekä Vihmalan puutalon peruskorjaus. Rakennusohjelmaa päästiin jälleen jatkamaan vuonna 1978, jolloin kunnostettiin koulun ampumarata, upseerikerhon sisätiloja sekä aloitettiin Hersalan peruskorjaus julkisivujen osalta. Laajempi peruskorjaus aloitettiin 1980-luvun alussa, ja sen suunnitteli arkkitehti Marja-Liisa Aatola arkkitehti Heidi Vähäkallio-Hirvelän alustavien suunnitelmien pohjalta. Peruskorjauksessa rakennuksen ylimpään kerrokseen muokattiin toimistotiloja ja neuvotteluhuone, alimman kerroksen sijoitettiin esikunnan sosiaalitiloja, Puolustushallinnon rakennuslaitoksen

toimisto- ja sosiaalitiloja sekä varastoja. Rakennuksen ulkoasun puolesta kolmannen kerroksen parvekkeet ja vesikaton harjalla ollut savupiippurivi purettiin. Koulun esikunta pääsi muuttamaan peruskorjattuun rakennukseen vuonna 1983. Aatola suunnitteli myös upseerikerhon rakennuksen ensimmäisen kerroksen ja julkisivujen peruskorjauksen Taistelukoulun 60-vuotisjuhlaa varten (1987), joka oli viimeinen Taistelukoulun aikana toteutettu merkittävä rakennustyö alueella. Vanhaan jääkellariin suunniteltiin vuonna 1982 koulun perinnetilat, jotka kuitenkin jäivät toteuttamatta. Perinnetilat sijoitettiin sen sijaan upseerikerhon rakennuksen yläkerrokseen.³⁸

Vuonna 1987 oli Puolustusvoimissa ryhdytty suunnittelemaan perustavanlaatuista uudistusta suomalaiseen upseerikoulutukseen, mikä johti Taistelukoulun, Sotakorkeakoulun ja Maanpuolustuskorkeakoulun yhdistämiseen Maanpuolustuskorkeakoulu-nimikkeen alle virallisesti 1. tammikuuta 1993. Taistelukoulu itsenäisenä opina jona lakkautettiin näin ollen kokonaan loppuvuodesta 1992, ja samalla loppui koulun toiminta Tuusulan opistoalueella. Tuusulan koulukiinteistölle jäi kuitenkin yhä asumaan jonkin verran koulun henkilökuntaa. Lakkautuksen myötä Taistelukoulun historiaa ja perinteitä vaalimaan muodostettiin Taistelukoulun Perinneyhdistys ry.³⁹

³⁵ Rusama et al. 1994, 128.

³⁶ Rusama et al. 1994, 180, 184–185; Taistelukoulun perinneyhdistys, rakennukset.

³⁷ Rusama et al. 1994, 200–202; Taistelukoulun perinneyhdistys, aliupseerikerhon perustaminen.

³⁸ Rusama et al. 1994, 220–221, 235; Taistelukoulun perinneyhdistys, Taistelukoulun aika 1949–1995.

³⁹ Rusama et al. 1994, 250–252, Taistelukoulun perinneyhdistys, Taistelukoulun aika 1949–1995.

← Päärakennusta laajennettiin pitkänomaisella kolmikerroksisella rakennussiivellä, joka sijoitettiin rakennuksen ja Rantatien väliin. Laajennus valmistui vuonna 1971. Tuntematon kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

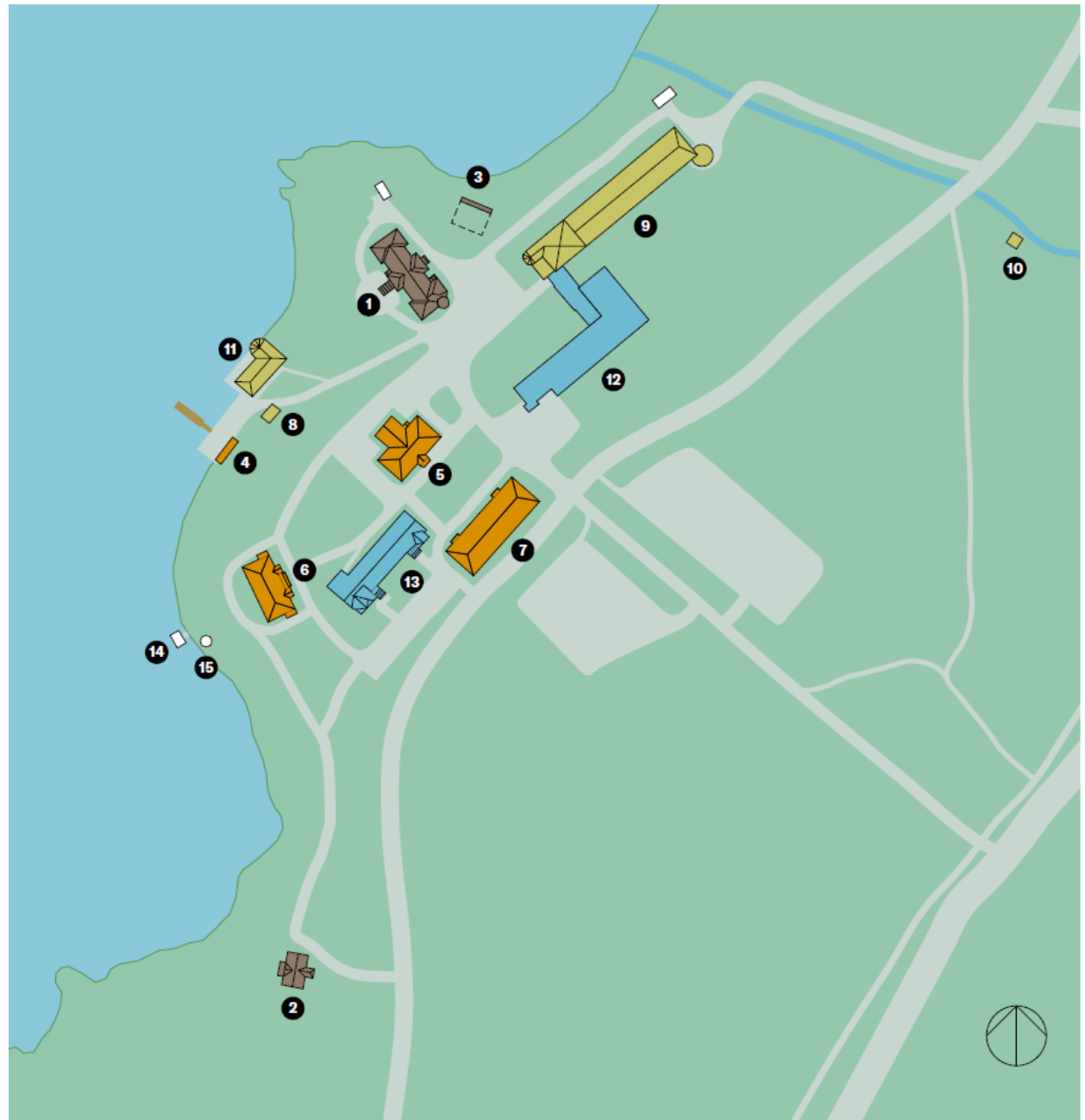

← Päälystökoulun alue kuvattuna ilmasta käsin. Kuvan vasemmassa laidassa erottuu vuonna 1974 valmistunut Yrjöläksi kutsuttu majoitusrakennus. Tuntematon kuvaaja ja kuvausajankohta. TKPY.

RAKENNUSKANTA 1992

1 Huvila, 1879–1880	11 Rantasauna, 1938
2 Grönroosin huvila, 1901	12 Päärakennuksen laajennus, 1971
3 Jääkellari, rakennettu 1900–1912	13 Yrjölä, 1974
4 Uimala, 1922, osittain säilynyt	14 Uimahuone, mahdollisesti hyödynnetty osia kalastuskopista
5 Hersala, 1925	15 Huvimaja, mahdollisesti hyödynnetty osia vanhasta huvimajasta
6 Vihmala, 1925	
7 Levälä, 1926	
8 Savusauna, 1931, rakennettu uusi palaneen tilalle	
9 Päärakennus, 1934	
10 Muuntamo, 1934	

	Rakennettu ennen vuotta 1921
	Suojeluskuntien 1920-luvulla rakennuttamat rakennukset
	Suojeluskuntien 1930-luvulla rakennuttamat rakennukset
	Puolustusvoimien 1970-luvulla rakennuttamat rakennukset

2.4 Alueen myöhempi käyttö ja muutokset

Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996–2006

Taistelukoulun lakkauttamisen myötä Tuusulan opistoalue jäi jälleen vailla käyttäjää. Kiinteistön seuraava vaihe alkoi vuonna 1996, kun alueen käyttäjäksi tuli Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus. Kehittämiskeskuksen tehtäviin kuuluivat muun muassa soveltuvuustestien, henkilöstötutkimuksien ja opetusmateriaalien tuottaminen Maanpuolustuskorkeakoulun käyttöön. Uuden käyttötarkoituksen myötä myös kiinteistön rakennuskanta oli sovellettava uuteen käyttötarkoitukseen.⁴⁰

Alueen majoituskapasiteetin tarpeen laskiessa kasarmirakennuksen majoitushuoneita muutettiin toimistoiksi ja työtiloiksi. Kasarmin kosteusongelmien vuoksi rakennus jouduttiin salaojittamaan 2000-luvun puolella. Myös kasarmin alakerroksessa palvellut sotilaskoti muutti Hyrylään. Upseerikerhon ylakerroksen tiloja muokattiin toimistoiksi. Neljä asuntoa sisältänyt Vihmala sekä sen ja urheilutalo Levälän välissä sijaitseva 1970-luvun majoitusrakennus Yrjölä muokattiin samoin toimistoiksi ja opetuskäyttöön. Vihmalan rakennus oli 1920-luvulta asti ollut yhtenäisesti asuinkäytössä. Vihmalaan johdettiin vasta tämän peruskorjauksen yhteydessä ensi kerran lämmin vesi. Vuonna 1938 valmistunut rantasauna peruskorjattiin 1990-luvun jälkipuolella, jolloin rakennukseen tehtiin myös uusi pieni sauna sekä

uusi terassi rannan puolelle. 2000-luvun alkuvuosina osittain maan sisään rakennetun savusaunan hirsien huomattiin lahonneen ja sen paikalle rakennettiin uusi savusauna. Kehittämiskeskuksella oli tavoitteena myös täydennysrakentaminen alueelle, mihin ei kuitenkaan lopulta saatu tarvittavia määrärahoja. Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus ehti toimia alueella kymmenen vuotta. Sen toiminta yhdistettiin Taistelukoulun tavoin Maanpuolustuskorkeakouluun.⁴¹

Alueen etelälaidassa sijaitseva Grönroosin huvila peruskorjattiin vuonna 2005, sillä se oli ollut tyhjillään ja käyttökielossa 1970-luvulta asti, jolloin sen asuinkäyttö oli päättynyt. 1980-luvulla huvilan katto oli korjattu ja julkisivut maalattu, mutta se jäi edelleen vaille käyttöä. Huvila liitettiin vasta vuoden 2005 peruskorjauksen yhteydessä kaukolämpöön ja sinne johdettiin lämmin vesi.⁴²

Alueelle Suojeluskuntien aikana rakennetuista kolmesta Rantatien itäpuolelle sijoitetusta ampumaradasta luovuttiin 2010-luvulla tiukentuneiden turvallisuusmääräysten takia. Puolustusvoimat purki ampumaratoihin liittyneet rakenteet ja siivosi niiden jäljet maastosta.⁴³ Vuodesta 2006 vuoteen 2015 alueen käyttäjänä jatkoi Maanpuolustuskorkeakoulun täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskus.

41 Ibid.

42 Taistelukoulun perinneyhdistys, rakennukset.

43 Ibid.

Alueen vaiheet 2015–

Alueen viimeisimpiä käyttäjiä vuodesta 2015 alkaen on ollut Puolustusvoimien palvelukeskus. Palvelukeskuksen tehtäviin kuuluvat Puolustusvoimien henkilöstö-, hallinto- ja talouspalvelut. Uuden käyttäjän myötä alueen rakennuskantaan on tehty muutoksia ja uudistuksia, joista suurimpia ovat alueen tietotekniikan uudistaminen muun muassa valokuitukaapelein, käyttäjän vaatimat turvajärjestelyt sekä tilojen ilmastointi ja akustoiminen.⁴⁴

Uuden käyttäjän myötä luovuttiin tarpeettomaksi jääneestä rakennuskannasta. Puolustusvoimat luopui kokonaan muusta opistoalueesta irrallaan sijaitsevasta kiinteistön osasta, joka sijaitsee hiukan pohjoisempana Rantatien itäpuolella, Haloseniemeä vastapäätä. Alueella sijainneet asuinrakennus numero 8 ja sen itäpuoliset lämpökeskus, varastohalli, autohuoltamo ja autotalli purettiin vuonna 2018. Samalla purettiin koulun ampumarata rakennuksineen. 2010-luvun lopulla upseerikerhon rakennuksen keittiötiloja peruskorjattiin. Hersalan toimistotiloiksi muokatusta, 1920-luvulla valmistuneesta koulutusrakennuksesta jouduttiin luopumaan vuonna 2018 sisäilmaongelmien vuoksi. Vuonna 2019 Puolustusvoimat luopui säästösyistä myös upseerikerhon käytöstä muokatusta entisestä huvilarakennuksesta. Molemmat rakennukset ovat siitä lähtien olleet vailla vakituista käyttöä.⁴⁵

40 Taistelukoulun perinneyhdistys, Muutosten aika 1996–.

44 Taistelukoulun perinneyhdistys, Muutosten aika 1996–.

45 Ibid.

Sotilaskoti

Taistelukoululla on läpi sen Tuusulan-historian toiminut myös sotilaskoti osana Puolustusvoimien toimintaa. Tuusulaan Hyrylän kasarmien yhteyteen oli perustettu oma sotilaskotiyhdistys jo vuonna 1919. Sotilaskoti sai alkunsa taistelukoululle vuonna 1949 perustetusta kanttiinista, joka sijaitsi kasarmirakennuksen kellarissa olevan ruokalan yhteydessä. Kanttiini oli aluksi avoinna kahdesti viikossa, mutta myöhemmin päivittäin. Kanttiinia hoitivat sotilaskotisisaret, jotka asuivat taistelukoululla.⁴⁶ Kasarmirakennuksen peruskorjauksen yhteydessä vuonna 1972 kanttiinille rakennettiin omat keittiölliset tilat ruokalan yhteyteen. Muutoksen myötä kanttiinia alettiin nimittää sotilaskodiksi. Sotilaskoti palveli tiloissaan aina loppuvuoteen 1995 asti, jolloin koulun viimeiset kurssit päättyivät ja taistelukoulun toiminta siirtyi Maanpuolustuskorkeakouluun yhdistyttyään Santahaminaan.⁴⁷

Sotilaskotitoiminta jatkui vielä joitakin vuosia vuodesta 2007 alkaen, kun Tuusulan Sotilaskotiyhdistys perusti sotilaskodin kasarmirakennuksen ruokalaan. Sotilaskoti tarjoili ruokalassa aamiaisia ja lounaita sekä muonitti kertausharjoitusten suorittajia. Sotilaskodin säännöllinen lounastarjoilu päättyi Puolustusvoimien palvelukeskuksen muutettua alueelle, mutta toiminta jatkui yhä kasarmien ruokalassa. Vuonna 2019 ruokatarjoiluvastuun siirryttyä Leijona Cateringille jäi sotilaskoti hoitamaan kahvitarjoilua.⁴⁸

⁴⁶ Taistelukoulun perinneyhdistys, Sotilaskoti taistelukoululla.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

↑ Lounasaika sotilaskodilla kasarmirakennuksen kellarissa. Kuvaaja Arne Pietinen, 12.2.1960. TKPY.

2.5 Sijainti maisemassa

Luonnonmaiseman ominaispiirteet

Tuusulanjärvi, aiemmilta nimiltään Kaukajärvi ja Pitkäjärvi, on lähes kahdeksan kilometriä pitkä, kapea ja matala järvi. Nykyinen kurssikeskuksen alue sijaitsee maiseman solmukohdassa, järven itärannalla. Tällä kohtaa järvi kapenee merkittävästi, ja rannat ovat jyrkkäpiirteisempiä ja kallioisempia verrattuna järven muihin osiin. Tuusulanjärven itärannalle tyypillinen piirre on perättäisten järveen työntyvien kallioisten niemien ja lahdenpoukamien jono sekä tätä nykyä varsin tiheä asutus. Järven länsipuoli taas on tasaista ja avointa peltojen ja kosteikkojen leimaamaa maisemaa. Kurssikeskuksen kohdilla vastarannalla erottuu järveen jyrkästi laskeva, verrattain korkea Sarvikallio. Järven pohjoispäässä sijaitsee Järvenpään keskustataajama ja eteläpäässä Hyrylän asutustaajama. Rantaviivalle tyypillistä on sitä lähes kauttaaltaan peittävä puusto- tai pensasvyöhyke. Järvimaisema on säilynyt pitkään pääpiirteissään hyvin samanlaisena.

Tuusulanjärven ympäristö on laajalti maaperältään savea. Savikoilla on paikoin matalia kalliokumpareita ja kalliopaljastumia. Järven itäpuolella sijaitsee laaja, nykyisin ojitettu ja metsitetty Tuomalansuo sekä sen takaiset Keravan asutustaajaman laajemmat kallioalueet. Tuusulanjärven eteläpuolella kulkee pitkä yhtenäinen harjujakso, jolla maaperä on tyypillisesti hiekka- ja soramoreenia. Järven kapeimmassa kohdassa, selvitysalueen vastarannalla nousee Sarvikallion kallioseinämä suoraan järvestä. Kallioiperä on graniittia ja kvartsi- ja granodioriittia, minkä voi nähdä kallioalueilla muun muassa kallion suoraviivaisesta lohkeamistavasta ja kalliopaljastumista. Suhteelliset korkeusvaihtelut ovat pieniä, tyypillisesti noin 5-10 metriä järven pinnasta, kallioalueillakin korkeimmillaan vain noin 20 metriä järven pinnasta. Tuusulanjärven pinta on noin 37 metriä meren pinnan yläpuolella.

Tuusulanjärven vesi on runsasravinteista ja sameaa. Ravinteet sekä järveen lasketut jätevedet ovat rehevöittäneet ja heikentäneet järven ekologista tilaa. Järven kunnostamisen myötä sitä on kuitenkin onnistuttu kohentamaan merkittävästi. Tuusulanjärven vedet valuvat Tuusulanjokea pitkin etelään kohti Vantaanjokea ja sitä kautta Suomenlahteen. Järvi on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi ja iso osa vesi- ja rantakosteikkoalueista kuuluu Natura2000-verkkoon.

↑ Puolustusvoimien kurssikeskus sijaitsee Tuusulanjärven itärannalla suurin piirtein järven keskikohdassa. Kaavioon on merkitty läheiset asutustaajamat. Kaavion taustalla ortoilmakuva vuodelta 2023. Ortokuva: Alueen kunnat, HSY, HSL ja Puolustusvoimat 2023. TKP.

Kulttuurimaiseman ominaispiirteet

Kurssikeskuksen alue sijoittuu Rantatien hyvin säilyneelle osalle, järvimaiseman solmukohtaan, missä on alueen jylhimmät maastonmuodot ja mihin 1900-luvun alun huvila-asutus on luonnollisesti muodostunut erityisesti Rantatien ja läheisen rautatien rakentumisen myötävaikutuksesta.

Tuusulanjärven kulttuurimaisemaa yleisesti leimaa yhdistelmä avointa, paikoin melko yhtenäistä ja avaraa viljelysmaata, metsäisiä saarekkeitä sekä varsin tiiviitä asutuskeskittymiä järven eri osissa. Tiiviimpi asutus on tyypillisesti painottunut järven itäpuolelle, erityisesti järven pohjois- ja eteläpäihin. Myös merkittävät kulkuyhteydet ja tiestö ovat kehittyneet järven itäpuolelle, ensin etelässä Tuusulan kirkkotie ja myöhemmin Rantatie Tuomalan kylän kautta pohjoiseen. Rantatien varrelle on muodostunut merkittävää kulttuurimaisemaa, missä monikerroksinen rakennettu ympäristö, huvilat, polveileva tielinjaus sekä vielä paikoin pienialaisten niittyjen tai peltojen yli pilkahtavat järvimaisemat muodostavat moniulotteisen kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden. Asuinalueiden pihakasvillisuus on hyvin kehittynyttä, monipuolista kulttuurikasvillisuutta köynnöksineen, puukujan teineen ja pensasaidanteineen.

Merkittävimmit muutokset maisemassa 1920-luvulta alkaen ovat ympäristön asutuksen rakentuminen ja tiivistyminen sekä lähimaisemassa kurssikeskuksen alueen täydentyminen 1920-luvulta 1970-luvulle. Kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella tiemaiseman muutoksiin on vaikuttanut myös Rantatien varren yhtenäisen puurivin katoaminen sekä vuoteen 1958 mennessä rakennettu uusi rinnakkainen tielinjaus Rantatien itäpuolelle. Asuinrakentaminen ympäristön metsäisille kalliokumpareille ja peltojen liepeille on muuttanut ja kaventanut ympäröivää viljelymaisemaa 1940-luvulla alkaneen asutustoiminnan sekä 1960-luvun voimakkaan kaupungistumisen jälkeen aina 1970-luvulle asti. Muita ympäröivän maiseman muutoksia on tapahtunut Tuomalan suon (Isosuo) ojituksen ja metsittäminen johdosta 1960-luvulla.

↑ Puolustusvoimien kurssikeskuksen rakennukset sijaitsevat kuvan keskellä olevassa Käkiniemessä, lukuunottamatta Grönroosin huvilaa, joka sijaitsee sen eteläpuolisessa lahdenpoukamassa. Itärannalla vuorottelevat niemenkärjet ja lahdenpoukamat sekä järven rannoilla nousevat jylhät kalliot ovat olennainen osa alueen luonnonmaisemaa. Valokuva on otettu järven länsirannalla sijaitsevalta Sarvikalliolta.

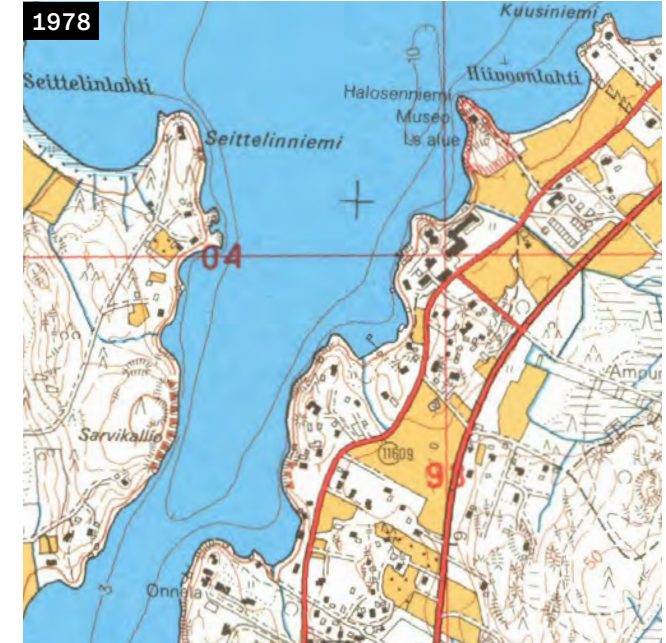
MAISEMAN MUUTOKSET KARTOILLA

↑ Pitäjänkartalla erottuvat päällystökoulun rakennukset, urheilukenttä ja rannassa olevat laiturit. Aluetta ympäröivät pellot ja asuinrakennukset. Rantatien tielinjaus on selkeä. Taistelukouluntie on valmistunut. Tien päässä on ampumarata. Pitäjänkarta, 1933. MML.

↑ Peruskartalla näkyy pihapiiriin valmistunut uusi kasarmirakennus. Uusi Rantatien suuntainen Järvenpääntie on rakennettu. Taistelukouluntien molemmin puolin on esitetty peltoa. Peruskartta, 1958. MML.

↑ Vuoden 1978 peruskartalla pihapiirin rakennuskanta vastaa nykytilannetta. Aluetta ympäröivä peltoala on pienentynyt 1950-lukuun verrattuna. Taistelukouluntien eteläpuolinen osa on esitetty muuna kuin peltoalana, ja paikalla sijaitseva pysäköintialue on mahdollisesti rakennettu. Peruskartta, 1978. MML.

MUUTTUNEET MAISEMAN PIIRTEET

- ❶ Karttatarkastelun perusteella Rantatien varren pitkä yhtenäinen puurivi on poistettu. Tilalla on vapaamuotoisempi koivurivi lyhyemmällä matkalla, päärakennuksen kohdalla tien varressa.
- ❷ Selvitysalueelle tulevan sisääntulotien nelirivinen puukujanne sekä portti on poistettu.
- ❸ Päärakennuksen edustan rannan puoleinen puurivi on poistettu.
- ❹ Vanhojen rakennusten väliset visuaaliset yhteydet ovat muuttuneet uudempien rakennusten sijoittelun myötä.
- ❺ Pysäköintialueita on lisätty ja laajennettu.

Lähiympäristön peltoala on yleisesti pienentynyt, etenkin Rantatien varrella.

Kuvan ulkopuolella: Vanha ampumarata Järvenpääntien itäpuolella, Taistelukouluntien päätteenä on metsitty-mässä ja umpeutumassa. Samoin Tuomalansuo kasvaa ojitusten myötä nyt metsää.

→ Muuttuneet maiseman piirteet on merkitty numeroin vuoden 2023 ortoilmakuvaan. Ortokuva: Alueen kunnat, HSY, HSL ja Puolustusvoimat 2023. TKP.

3. Nykytila: rakennukset

Puolustusvoimien kurssikeskuksen rakennukset muodostavat monikerroksisen kokonaisuuden, joka on rakentunut Tuusulanjärven rantaan 1800-luvun lopulta alkaen. Huvilakauden rakennuksista on säilynyt Grönroosin huvila 1900-luvun alusta ja Koivikon huvila 1870-luvulta – jälkimmäinen useassa vaiheessa merkittävästi muokattuna. Muistumia alueen varhaisista vaiheista ovat lisäksi jääkellari, huvimaja ja uimahuone, joiden historia on jäänyt osin epäselväksi. Kokonaisuuden kannalta leimallisimmat rakennukset ovat hyvin säilyneet: Suojeluskuntain päällystökoulun käyttöön 1920-luvulla rakennetut klassistiset opinto-, urheilu- ja asuinrakennukset sekä hiukan myöhemmät, 1930-luvun modernistista sotilasarkkitehtuuria edustavat kasarmi ja saunarakennus. Myöhemmistä vaiheista merkittävin on vuonna 1971 valmistunut, huolellisesti kokonaisuuden osaksi sovitettu, ilmeeltään matala ja pelkistetty kasarmien laajennusosa. Laajennusosa on tyylliltään selkeästi 1960-lukulainen ja arkkitehtuuriltaan alisteinen vanhaan osaan verrattuna. Pihapiiri on myöhemmin täydentynyt muun muassa 1970-luvun majoitusrakennuksella, jota on merkittävästi muutettu ja laajennettu uudella auditorio-osalla vuonna 2010. Rannan savusauna on alueen viimeisimpiä tulokkaita ja rakennettu aiemmin palaneen saunan paikalle vuonna 2009. Lisäksi kiinteistöllä on joitakin pienempiä yksinkertaisia varastorakennuksia viime vuosikymmeniltä. Rakennukset ovat nykyään eri toimijoiden koulutus- ja toimistokäytössä.

- A** Päärakennus
- B** Upseerikerho
- C** Hersala
- D** Levälä
- E** Vihmala
- F** Grönroosin huvila
- G** Yrjölä
- H** Uimahuone
- I** Huvimaja
- J** Rantasauna
- K** Savusauna
- L** Uimala
- M** Jääkellari
- N** Muuntamo

A. Päärakennus

Valmistunut: 1934, laajennus 1971

Rakennuttaja: Suojeluskuntain yliesikunta

Arkkitehti: Martti Paalanen, laajennusosa arkkitehtitoimisto Ålander, Packalén ja Korsström Ky

LAAJUUSTIETOJA¹

Bruttoala: 6 424 m²

Kokonaistilavuus: 17 948 m³

Lämmin tilavuus: 17 948 m³

Kerroksia: 3 + kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1956 peruskorjaus

1959 sisätilojen pohjaratkaisun muutos ja ullakon laajennus

1971 laajennusosa ja vanhan osan peruskorjaus

2014 laajennusosan julkisivujen peruskorjaus

2019 kellarikerroksen tilamuutokset

KÄYTTÖHISTORIA

1934–1944 Suojeluskuntain (v:een 1928 yliesikunnan) päällystökoulun päärakennus, kasarmi

1944–1949 Punaisen Ristin sotainvalidien hoitolaitos

1949–1992 Taistelukoulun päärakennus, kasarmi

1996–2006 Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus

2015– Puolustusvoimien palvelukeskus

OMISTUS

1934–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

← Päärakennus on valmistunut vuonna 1934 ja sen laajennussiipi vuonna 1971.

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksen vuonna 1934 valmistuneella osalla on voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) suojelumerkintä (sr), jonka sisältö on seuraava: *”Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määrättyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan.”*

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Kasarmi rakennettiin pihapiirin päärakennukseksi. Pitkä valkoiseksi rapattu, kolmikerroksinen rakennusmassa asettuu Rantatien suuntaisesti ja hallitsee alueen maisemaa. Rakennus on kooltaan selkeästi alueen suurin. Alkuperäisen rakennusosan eteen on valmistunut kooltaan merkittävä laajennusosa vuonna 1971. Sisäänkäynti on suunnattu lounaaseen päin ja jää 1970-luvun

rakennusmassan taakse rakennusta lähestyttäessä. Kaksi eri ikäistä rakennusosaa on yhdistetty matalammalla nivelosalla, ja ne erottuvat maisemassa erillisinä rakennuksina. Rakennuksen alkuperäinen osa muodostaa ajallisen ja tyyllisen kokonaisuuden yhdessä modernisoidun upseerikerhon ja rantasaunan kanssa.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

1930-luvulla valmistunut alkuperäisosa on julkisivupinnaltaan rapattu ja valkoiseksi maalattu. Rakennuksessa on luonnonkivipintainen sokkeli. Rakennus on perushahmoltaan suorakaiteen muotoinen ja vaakasuuntainen. Sen lounaispäädyssä on muusta massasta korostuva porraskäytävän ja luokahuoneet sisältävä osa, joka jää Rantatieltä katsottuna 1970-luvun lisärakennuksen taakse. Koillispäädyn nurkassa on pyöreä, matala torni. Rakennuksen ikkunajako on vaihtelevaa ja erimuotoiset ikkunat ilmentävät eri tilojen käyttötarkoituksia. Rakennuksessa on matala pellitetty harjakatto. Arkkitehtuurissa yhdistyy 1920-luvun pohjoismaisen klassismin ja funktionalismin piirteitä.

¹ Laajuustiedot Puolustuskiihteistöltä.

1970-luvulla valmistunut laajennusosa on alkuperäisosan kanssa samansuuntainen ja yhtä korkea, se asettuu osittain alkuperäisosan lounaispäädyn eteen. Rakennus edustaa julkisivultaan pelkistettyä 1960-luvun modernia arkkitehtuuria. Valkoiseksi maalattua rapattua julkisivua hallitsevat tummin puupuittein kehystetyt nauhaikkunat. Sokkeli on paikallavalettua betonia. Rakennuksen lounaispäädyssä on kylmä ulkoinen porrastorni ja sen vierellä tuuletusparvekkeet. Laajennusosassa on tasakatto.

SÄILYNEISYYS

Alkuperäisosan julkisivut ovat pääpiirteissään säilyneet lukuun ottamatta luoteisjulkisivusta poistettuja parvekkeita ja käytävien muutettua ikkunajärjestystä. Suurin julkisivumuutos liittyy laajennusosaan ja sen yhdistämiseen rakennukseen alkuperäisen pääsisäänkäynnin kohdalle. Laajennusosan julkisivut ovat säilyneet ilmeeltään alkuperäisinä.

→ Alkuperäisen rakennussiiven eteläosassa on porrashuone, jonka ulkoseinässä on komea, korkea ikkunaseinä.

↳ Päärakennuksen länsijulkisivu avautuu länteen kohti Tuusulanjärveä. Julkisivulla on rungon ulkopuolinen porrashuone.

✓ Ullakon laajennuksen yhteydessä julkisivuihin lisättiin ylin ikkunarivi, jonka rytmi poikkeaa muista kerroksista.

↑ Laajennusosan rakentamisen yhteydessä päärakennuksen pääsisäänkäynti muutettiin avautumaan etelään, kun se alun perin avautui länteen. Sisäänkäynnin oikealla puolella oleva vaakuna on uudella paikalla, mutta alkuperäinen.

↑ Rakennuksen laajennussiipi valmistui vuonna 1971. Laajennus on arkkitehtuuriltaan alkupe-
räisösalle alisteinen ja luonteeltaan arkisempi,
tyypillinen oman aikakautensa edustaja.

B. Upseerikerho

Valmistunut: 1879–1880, nykyinen laajuus ja ilme 1931

Rakennuttaja: Carl Robert Åkerblom, muutosvaihe Suojeluskunnat

Arkkitehti: Alkuperäinen suunnittelija ei tiedossa, muutosvaihe 1897–1890 Woldemar Aspelin, muutosvaihe 1931 Martti Paalanen

LAAJUUSTIETOJA²

Bruttoala: 990,5 m²

Kokonaistilavuus: 2 290 m³

Lämmin tilavuus: 2 290 m³

Kerroksia: 2 + kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1897–1900 itäpäädyn tiilirakenteisen lisäosan ja tornin rakentaminen

1929 keskuslämmitys

1931 rakennuksen korottaminen kaksikerroksiseksi ja länsipäädyn lisäosan rakentaminen, julkisivun rappaaminen ja nikkari-tyylisten yksityiskohtien purkaminen

1987 peruskorjaus, kaakeliuunin purkaminen keskihuoneesta, yläkerran portaikon uudelleenrakentaminen

2000 kellarin lattian madaltaminen Sotamuistohuonetta varten

2009 julkisivurappauksen peruskorjaus

KÄYTTÖHISTORIA

1880–1912 yksityinen koti, kolme eri omistajaa

1912–1921 yksityinen kesäasunto, kaksi eri omistajaa

1921–1930 Suojeluskuntain (v:een 1928 yliesikunnan) päällystökoulu, 1. kerroksessa opetustiloja ja 2. kerroksessa henkilökunnan asuntoja

1930–1957 1. kerroksessa kasino kerhohuoneineen, ruokasali ja keittiö, 2. kerroksessa Taistelukoulun esikunta vuodesta 1949

← Upseerikerhoa on laajennettu ja korotettu useassa eri vaiheessa. Rakennuksen nykyinen ilme on peräisin vuodelta 1931.

1957–1987 1. kerroksessa Taistelukoulun Upseerikerho, 2. kerroksessa esikunta ja asuntoja

1987–2017 2. kerroksessa Taistelukoulun Perinnetilat

OMISTUS

1880–1897 Carl Robert Åkerblom

1897–1900 Bertha Sandberg

1900–1912 Felix Theodor Sandberg

1912–1917 Valter Olof Luukas Parviainen

1917–1921 Uno Ossian Hernberg

1921–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella on voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) suojelumerkintä (sr), jonka sisältö on seuraava: ”*Rakennustaitteellisesti, historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas*

rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määrättyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan.”

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Huvila on ollut alun perin pihapiirin päärakennus, mutta suojeluskunta- ja taistelukouluvaiheiden rakentamisen myötä se on jäänyt rooliltaan pihapiirissä toisarvoiseksi. Kaakkoiskulman tornilla on yhä maamerkinomainen asema pihassommitelmassa. Upseerikerhon rakennus asettuu asfaltoidun pihan luoteislaidalle, jonka muita sivuja rajaavat kasarmi ja Hersala. Rakennus sijoittuu luoteis-kaakkosuuntaisesti, ja sen varsinainen pääjulkisivu komeine betoniportaineen avautuu lounaaseen puistomaiseen ympäristöön. Koillinen julkisivu on alkuperäisessä sommitelmassa rajannut huvilan etupihaa yhdessä purettujen talousrakennusten kanssa.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Rakennus on perushahmoltaan pitkänomainen suorakaide, jonka molemmissa päädyissä on symmetriset poikkipäädty. Molemmilla pitkillä julkisivuilla on keskilinjassa ulkonevat kuistit sisäänkäyntineen. Lounaan puoleiselle kuistille johtaa näyttävä betoniporras. Symmetriaa rikkovat kaakkoiskulman torni ja eri materiaalein verhotut julkisivun osat. Rakennus on pääosin peiterimalaudoitettu ja maalattu vaaleankeltaiseksi, mutta kaakkoispääty on rapattu ja maalattu valkoiseksi. Kaakkoispääty on muuten hirsirakenteisesta rakennuksesta poiketen tiilestä muurattu ja myöhempi lisäys huvilavaiheesta. Rakennuksessa on luonnonkivisokkeli. Rakennuksessa on kaksi kerrosta ja aumakatto. Ikkunat ovat pääosin pystysuuntaisia puuikkunoita, joissa on T-karmi tai ristikarmi sekä ruutujako. Ikkunat on sommiteltu pääasiallisesti symmetriaa noudattaen. Alun perin suippokattoinen torni on myöhemmin muutettu tasakattoiseksi, ja sen yläosa on aukotettu pyörein ja neliömäisin ikkunoin. Yleisilmeeltään rakennus edustaa modernisoitua ja linnaromantiikasta ammentavaa klassisismia, ja kokonaisuutena se on omaleimainen yhdistelmä eri tyylejä ja fragmentteja eri aikakausilta.

SÄILYNEISYYS

Rakennuksen alkuperäisasusta on jäljellä ainoastaan joitain alkuperäisen massoitte-
lun ja muodon piirteitä tai ikkunoiden ja ovien paikkoja. Julkisivut on uudistettu kauttaaltaan 1930-luvun alussa, ja niistä on riisuttu kaikki uusrenessanssiajan puuhuvilan piirteet. 1930-luvun modernisoitu ulkoasu on säilynyt tähän päivään asti käytännössä muuttumattomana.

↑ Rakennuksen itäpäädyn valkoiseksi rapattu modernistinen ulkoasu poikkeaa rakennuksen muista julkisivuista.

↑ Rakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsee eteläjulkisivulla, jossa on suojeluskunta-aikana rakennettu betoniporras ja puolikaaren muotoon asfaltoidun pihan ympärille istutettuja pensaita.

↑ Rakennuksen pohjoisjulkisivulla sijaitsee toissijainen sisäänkäynti, jonka yhteydessä on vaatimattomampi kiviporras.

C. Hersala

Valmistunut: 1925

Rakennuttaja: Suojeluskuntain yliesikunta

Arkkitehti: Karl Malmström ja Robert Tikkanen

LAAJUUSTIETOJA³

Bruttoala: 1 051 m²

Kokonaistilavuus: 2 527 m³

Lämmin tilavuus: 2 527 m³

Kerroksia: 2 + maanpäällinen kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1969 autotallien muutos varastotiloiksi

1983 peruskorjaus Taistelukoulun esikunnan tiloiksi, päätyparvekkeiden purkaminen

KÄYTTÖHISTORIA

1925–1949 opetustiloja, varastoja, asemestarin työpaja, kaksi autotallia, majoitustiloja oppilaille

1949–1983 Taistelukoulun majoitusrakennus

1983–1992 Taistelukoulun esikunnan toimistotilat, Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toimisto

1992–2018 toimistotiloja

OMISTUS

1925–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella on voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) suojelumerkintä (sr), jonka sisältö on seuraava:

← Hersala on rakennettu vuonna 1925. Rakennuksen pääjulkisivu avautuu itään. Kuvan vasemmassa laidassa on kookas kuninkaan vierailusta muistoksi istutettu kuusi.

”Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määrättyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan.”

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Hahmoltaan noppamainen, kolmikerroksinen rakennus rajaa kasarmin ja huvilan kanssa kasarmin asvaltoitua sisäänkäynti-pihaa lounaassa. Rakennuksen kaakkoinen pääjulkisivu katsoo Levälän urheilutaloon päin, ja kahden samansuuntaisen rakennuksen väliin muodostuu rajattu piha-alue. Hersala on kookas rakennus, jolla on julkisen rakennuksen luonne. Myös sijaintinsa puolesta se on yksi pihan keskeisistä rakennuksista. Rakennus muodostaa yhdessä Vihmalan ja Levälän kanssa hyvin säilyneen ja eheän 1920-luvun suojeluskunta-ajan rakennusten kokonaisuuden.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Rakennus on perushahmoltaan suorakaiteen muotoinen, ja sen takajulkisivun keskeltä ulkonee luoteeseen päin erillinen siipi. Rakennuksessa on kaksi kerrosta ja maanpäällinen kellari, joka on tiilirakenteinen ja rapattu luonnonkivikoristein. Ylemmät kerrokset ovat hirsirakenteisia, ja niiden julkisivuverhoilu on kapealautainen lomalaudoitus. Lautoitus on maalattu vaaleankeltaiseksi. Julkisivusommittelu on täysin keskeissymmetristä. Rakennuksen kaakkaisjulkisivun keskellä on keskirisaliitti päätykolmioineen. Samalla kohtaa alimmassa kerroksessa on graniittisella puolikaarella ja sivupilastereilla varustettu pääsisäänkäynti. Ikkunat ovat pääosin kuusiruutuisia puuikkunoita. Luoteissiivessä ikkunoiden leveys on kaksinkertainen. Rakennuksessa on pellitetty korkea auma- ja harjakatto. Tyylillisesti rakennuksessa yhdistyy klassistisia ja kansallisromanttisia piirteitä.

↑ Eteläjulkisivulla rakennuksen kivijalassa on yläosastaan kaarevat umpilehtiset pariovet, jotka on alun perin rakennettu kellarissa sijainneita autotalleja varten,

↑ Hersalan rakennuksen pääsisäänkäynnillä on komea punagraniittinen kaariaihe. Ovi on uusittu alkuperäisen mallin mukaan.

SÄILYNEISYYS

Rakennuksen ulkoasu on säilynyt lähes alkuperäisenä sisätilojen merkittävistä muutoksista huolimatta. Päätyjulkisivuista on purettu toisen kerroksen parvekkeet ja katon harjalta on purettu savupiippurivi. Kaikki ikkunat ja ovet on uusittu.

D. Levälä

Valmistunut: 1926

Rakennuttaja: Suojeluskuntain yliesikunta

Arkkitehti: Karl Malmström ja Robert Tikkanen, sisustus ja tekniset välineet kapteeni K. E. Levälähti

LAAJUUSTIETOJA⁴

Bruttoala: 814 m²

Kokonaistilavuus: 3 731 m³

Lämmin tilavuus: 2 605 m³

Kerroksia: 1–2 + ullakko

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1949–1992 Taistelukoulun aikana pukuhuoneiden tilalle rakennettiin henkilökunnan asuntoja

1990-luvulla yläkerran asunnot muutettiin toimistotiloiksi ja alakerran asunnot kuntoilutiloiksi

KÄYTTÖHISTORIA

1926– urheiluhalli ja asuntola

OMISTUS

1926–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella on voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) suojelumerkintä (sr), jonka sisältö on seuraava:

← Levälän urheilutalo valmistui vuonna 1926. Rakennus sijaitsee aivan Rantatien tuntumassa.

”Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määrättyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan.”

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Levälän urheilutalo sijoittuu aivan Rantatien varteen sen suuntaisesti. Rakennus on suunniteltu yhtä aikaa Hersalan opintorakennuksen kanssa ja niiden pääjulkisivut on suunnattu toisiaan kohti muodostaen väliin selkeästi rajatun pihan. Pihan luonne on ollut nykyistä julkisempi keskelle sijoitettuine kuninkaan kuusiineen. Rakennus muodostaa yhdessä Hersalan ja Vihmalan kanssa hyvin säilyneen ja eheän 1920-luvun suojeluskunta-ajan rakennusten kokonaisuuden.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Rakennus on yksinkertaisen suorakaiteen muotoinen, kahden kerroksen korkuinen ja siinä on korkea pellitetty aumakatto. Hirsirakennuksessa on paikallavalettu betonisokkeli ja kapea-lautainen keltaiseksi maalattu lomautaverhoilu. Ikkunat ovat tasavälein sommiteltuja yhdeksänruutuisia puuikkunoita. Liikuntasalin kohdalla kaksi päällekkäin asetettua ikkunaa muodostavat yhtenäisen korkean ikkunapinnan. Kaksikerroksisessa päädyssä on kuusiruutuisia puuikkunoita. Ikkunoissa on valkoiset puitteet. Lounainen päätyjulkisivu on umpinainen. Luoteisen pääjulkisivun kummassakin päässä on kolmiovin sisäänkäynti, jonka yllä on julkisivusta tuettu yksinkertainen katos. Rakennuksen arkkitehtuuri edustaa yleisilmeeltään 1920-luvun pelkistettyä klassisismia.

SÄILYNEISYYS

Levälän urheilutalo on säilyttänyt pitkälti alkuperäisen ulkoasunsa. Sisätilojen käyttötarkoituksia on muutettu useassa vaiheessa lukuun ottamatta liikuntasalia, jonka tilahahmo on säilynyt. Ikkunat ja ovet ovat pääosin alkuperäiset.

⁴ Laajuustiedot Puolustuskiihteistöiltä.

↑ Levälässä on korkea aumakatto ja sen liikuntasaliosassa korkeat ruutuikkunat.

↑ Rakennuksen länsipuolella on kaksi sisäänkäyntikatosta. Sisäänkäyntien ovet ovat alkuperäiset, mutta niiden ikkunoihin on lisätty osittain alkuperäisen kaltaisia, uusia puitteita.

E. Vihmala

Valmistunut: 1925

Rakennuttaja: Suojeluskuntain yliesikunta

Arkkitehti: Karl Malmström ja Robert Tikkanen

LAAJUUSTIETOJA⁵

Bruttoala: 768 m²

Kokonaistilavuus: 2 464 m³

Lämmin tilavuus: 1 646 m³

Kerroksia: 2 + kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1920-luvun lopulla eteläisen asunnon jakaminen kahteen asuntoon (ylä- ja alakerran erottaminen)

noin 1953 rakennuksen jakaminen neljään asuntoon

noin 2003 peruskorjaus sekä sisätilamuutos toimisto- ja majoitustiloiksi

KÄYTTÖHISTORIA

1925– päällystökoulun opettajien ja henkilökunnan asunnot

2003–2023 toimisto- ja majoitustilat

OMISTUS

1925–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella on voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) suojelumerkintä (sr), jonka sisältö on seuraava: ”*Rakennustai- teellisesti, historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas*

← Vihmalan entinen opettajien asuinrakennus kuvattuna pääjulkisivun puolelta.

rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määrättyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan.”

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Vihmalan entinen asuinrakennus sijaitsee alueen keskipihan lounaislaidalla. Nykytilanteessa rakennus jää erilleen muusta 1920-luvun rakennuskannasta keskelle pihaa 1970-luvun alussa rakennetun Yrjölän katkaistessa yhtenäisen pihasommitelman. Vihmalan, Hersalan ja nykyään toimisto- ja koulutuskäytössä olevan Yrjölän väliin muodostuu oma piha-alueensa, joka jää kokonaisuudessa toiminnallisesti toisarvoiseksi. Rakennus muodostaa yhdessä Hersalan ja Levälän kanssa hyvin säilyneen ja eheän 1920-luvun suojeluskunta-ajan rakennusten kokonaisuuden. Rakennusten väliset visuaaliset yhteydet ovat edelleen olemassa.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Vihmala on kaksikerroksinen, hirsirakenteinen rakennus, jossa on kivijalka luonnonkivistä ja pellitetty aumakatto. Perushahmoltaan rakennus on suorakaiteen muotoinen, ja sen julkisivut ovat symmetriset. Pääjulkisivu avautuu idän suuntaan, ja sen keskilinjaan sijoittuvat alkujaan kahteen asuntoon johtaneet ulko-ovet. Ovien molemmin puolin ulkonevat päätykolmioin varustetut, kapeat risaliitit, joita aukottavat korkeat diagonaalipuittein koristetut ikkunat. Sisäänkäyntejä risaliittien välillä suojaa katos. Ikkunat ovat pääosin kuusi- tai yhdeksänruutuisia valkoiseksi maalattuja puuikkunoita. Tyyliinsä rakennus edustaa 1920-lukulaista klassisismia, johon yhdistyy huvilatyylin mukaista koristeellisuutta etenkin ikkunoiden puitejaon myötä.

SÄILYNEISYYS

Vihmala on säilyttänyt alkuperäisasunsa lähes täysin sisätilojen käyttömuutoksesta huolimatta. Julkisivut on uusittu alkuperäisen mallin mukaan. Katolle on rakennettu uutta ilmastointikoneistoa.

⁵ Laajuustiedot Puolustuskiinteistöiltä.

↑ Vihmala kuvattuna etelästä takapihan ja järven suunnalta. Rakennuksen ilme on säilynyt alkuperäisenä.

F. Grönroosin huvila (Koivulahden huvila)

Valmistunut: 1901

Rakennuttaja: Johan Grönroos

Arkkitehti: ei tiedossa, muutosvaihe Kari Leppänen Arkkitehdit Oy

LAAJUUSTIETOJA⁶

Bruttoala: 163 m²

Kokonaistilavuus: 452 m³

Kerroksia: 1+ ullakko

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

2003 läntisen kuistin rakentaminen, julkisivujen uusiminen

2005 peruskorjaus, kaukolämpöön liittäminen

KÄYTTÖHISTORIA

1901–1922 yksityiskoti

1922–1970-luku päällystökoulun henkilökunnan asuinrakennus

1970-luku – toimistotila

OMISTUS

1901–1922 Johan Grönroos

1922–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella on voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) suojelumerkintä (sr), jonka sisältö on seuraava:

← Grönroosin huvila on valmistunut vuonna 1901.

”Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kulttuurimaiseman kannalta arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa tai siinä suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tulevat turmelemaan julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa. Suojeltaviksi määrittäytyjä rakennuksia ei lasketa kuuluviksi kokonaiskerrosalaan.”

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus sijoittuu kokonaan erilleen alueen muusta rakennuskannasta eikä yhdisty muuhun pihapiiriin. Se on alun perin kuulunut eri tilaan, joka on yhdistetty päällystökouluun 1920-luvulla. Huvilarakennuksen ja muiden tontin rakennusten välillä on näköyhteys puistomaisen piha-alueen ylitse.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Grönroosin huvila on ulkohahmoltaan noppamainen, yksikerroksinen hirsitalo, jossa on molemmilla pitkillä julkisivuilla kuistit ja pellitetty harjakatto. Rakennuksen kivijalka on luonnonkiveä.

Järven puoleinen umpikuisti on myöhempi lisäys. Hirsitalo on verhottu julkisivun alaosa pystylaudoin ja yläosa vaakalaudoin. Julkisivukenttiä erottavat valkoiseksi maalatut listoitukset. Ikkunat ovat pääosin T-karmillisia pystysuuntaisia puuikkunoita valkoiseksi maalatuin yksinkertaisin vuorilaudoin. Päädyissä on vintillä suuremmat kuusiruutuiset ikkunat. Rakennus edustaa arkista ja ajalleen tyypillistä klassisistisvaikutteista, kansanomaista puurakentamista.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on kunnostettu kauttaaltaan julkisivuiltaan. Järven puoleinen kuisti on ainakin 1970-luvulla ollut avokuisti. Vuoden 2003 muutosvaiheen pääpiirustuksissa kuisti on kirjattu laajennettavaksi ja rakennettavaksi uudelleen ”vanhan mallin mukaan”. Nykyinen ikkunoin varustettu umpikuisti on rakennettu vuonna 2003. Muilta osin ulkoasu vastaa pääpiirteiltään alkuperäistä.

⁶ Laajuustiedot Puolustuskiinteistöiltä.

↑ Grönroosin huvilan läntinen kuisti on rakennettu vuonna 2003. 1970-luvun valokuvissa paikalla oli avokuisti.

↑ Huvilan pääsisäänkäynti avautuu itään kohti Rantatietä. Rakennus sijaitsee selvästi erillään tontin muusta rakennuskannasta, ja sillä on itsenäinen luonne.

G. Yrjölä

Valmistunut: 1974, laajennusosa 2004

Arkkitehti: arkkitehtitoimisto arkkitehtitoimisto Ålander, Packalén ja Korsström Ky, laajennusosa Kari Leppänen Arkkitehdit Oy

LAAJUUSTIETOJA⁷

Bruttoala: 1 311 m²

Kokonaistilavuus: 4200 m³

Lämmin tilavuus: 2343 m³

Kerroksia: 2 + kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

2004 laajennus ja peruskorjaus toimisto- ja opetustiloiksi

KÄYTTÖHISTORIA

1974–2010-luku majoitus-, toimisto- ja opetustiloja

2010- toimisto- ja opetustiloja

OMISTUS

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennus kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) puolustusvoimien rakennusten korttelialueeseen (YP). Rakennuksella ei ole suojelumerkintää.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus on sijoitettu 1920-luvulla rakennettujen Vihmalan, Levälän ja Hersalan rajaamalle keskushalle saman suuntaisesti Levälän rakennuksen kanssa. Yrjölä rajaa Hersalan ja Levälän

← Yrjölä edustaa tontin uusinta rakennuskantaa. Kuvan etualalla oleva laajennussiipi on vuodelta 2004.

välistä pihapiiriä lounaassa ja muodostaa samalla erillisen puistomaisen pihapiirin Vihmalan kanssa. Yrjölä pysäköintialueineen on pihapiirissä oma luonteeltaan itsenäinen yksikkönsä.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Rakennus on kaksikerroksinen ja hahmoltaan pitkänomainen. Julkisivuiltaan se on slammattua ja vaaleaksi maalattua tiilipintaa ja siinä on betonisokkeli. Vesikattona on saumapellillä verhottu matala aumakatto. Laajennusosassa sokkeli on verhoiltu liuskekivellä. Kaakkoisjulkisivua rytmittävät kaksi symmetrisesti sijoitettua parveketornia, joiden välissä on tasavälein aseteltuja tummaksi maalattuja puuikkunoita. Vuoden 2004 peruskorjauksen ja laajennuksen myötä molemmille pitkille julkisivuille on

rakennettu uudet sisäänkäynnit, joille johtaa liuskekivin päällystetyt portaat. Pääsisäänkäynti on luoteisjulkisivulla sisäpihan puolella. Parveketornit on samassa yhteydessä verhoiltu puurimoituksin. Pääpiirteiltään rakennus edustaa 1960- ja 70-lukujen anonyymiä käyttöarkkitehtuuria, jota on muutettu voimakkaasti 2000-luvun alussa aikakaudelle tyypillisillä ratkaisulla.

SÄILYNEISYYS

Rakennusta on laajennettu ja sen ulkomuotoa on muutettu voimakkaasti 2000-luvun alussa käyttötarkoituksen muutoksen myötä. Parvekkeet on peitetty rimoin ja rakennukseen on tehty uudet sisäänkäynnit sekä avattu uusia ikkunoita. Rakennuksen alkuperäinen tasakatto on korotettu matalaksi harjakatoksi.

⁷ Laajuustiedot Puolustuskiiinteistöiltä.

↑ Yrjölällä on itsenäinen luonne suhteessa pihapiirin muuhun rakennuskantaan. Rakennusta erottaa Rantatiestä pysäköintialue sekä asemakavassa suojeltu puurivi.

H. Uimahuone

Valmistunut: Rakennuksen iän arvioiminen on vaikeaa. Rakennuksen ilme viittaa 1940-50-lukuun, lukuun ottamatta korkeaa aumakattoa, jonka ilme on vanhempi. Vuoden 1926 valokuvissa paikalla on pienempi, vuonna 1925 valmistunut kalastuskoppi. Uimahuoneessa on mahdollisesti hyödynnetty osia kalastuskopista.

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella ei ole suojelumerkintää.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus sijaitsee Vihmalan asuinrakennuksen eteläpuolella alhaalla rantaviivan tuntumassa, huvimajan läheisyydessä. Rakennuksen ja tontin muiden rakennusten välillä ei ole yhteyttä. Rakennus on vaatimaton ja toissijainen.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Uimahuone on yksinkertainen, pieni puurakennus. Rakennuksen julkisivut ovat punamullattua kapeaa lomautaa, ja sen nurkat on vuorattu valkoisin nurkkalaudoin. Rakennuksessa on korkea aumakatto, jossa on mustaksi maalattu, saumattu peltikate. Räystästä kiertää valkoinen lauta. Rakennuksen pohjoisjulkisivulla on kaksi punamullattua lautaovea valkoisin yksinkertaisin vuorilaudoin. Molemmilla lyhyillä julkisivuilla on neliönmuotoinen neliruutuinen puuikkuna.

SÄILYNEISYYS

Uimahuone on oletettavasti alkuperäisessä asussaan. Rakennus on kallistunut voimakkaasti ja on nykytilanteessa osittain vedenpinnan alapuolella.

← Uimahuone sijaitsee Vihmalan rakennuksen eteläpuolella rantaviivassa. Rakennus on vajonut osittain vedenpinnan alle.

I. Huvimaja

Valmistunut: Rakennuksen iän arvioiminen on vaikeaa. Rakennuksessa on mahdollisesti käytetty osia vuonna 1925 valmistuneesta huvimajasta, joka sijaitsi Vihmalan eteläpuolella rinteen päällä.

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella ei ole suojelumerkintää.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus sijaitsee Vihmalan asuinrakennuksen eteläpuolella alhaalla rantaviivan tuntumassa, uimahuoneen läheisyydessä. Rakennuksen ja tontin muiden rakennusten välillä ei ole yhteyttä. Rakennus on vaatimaton ja toissijainen.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Huvimaja on yksinkertainen ja pienikokoinen kahdeksankulmainen puurakennus. Rakennuksessa on vaalean beigen väriseksi maalattu lautalattia ja pilarit, jotka kannattelevat kahdeksankulmaista matalahkoa telttakattoa. Kate on sammaloitunut. Pilarit on maalattu alaosastaan vaalealla beigellä ja yläosastaan valkoiseksi. Pilarivälien alaosassa kiertää vaalean beigen väriseksi maalattu lautarakenteinen kaide, jonka yläreunassa on valkoiseksi maalattu vaakalauta. Osa huvimajan rakenteista kuten pilarit ovat vanhempia päätellen niiden paksusta maalikerroksesta.

SÄILYNEISYYS

Huvimaja on oletettavasti alkuperäisessä asussaan.

← Huvimaja sijaitsee rannan tuntumassa Vihmalan rakennuksen eteläpuolella.

J. Rantasauna

Valmistunut: 1938

Rakennuttaja: Suojeluskuntain yliesikunta

Arkkitehti: Arvo Muroma, muutokset 1998 Mirja ja Pekka Koski-Lammi

Osoite: Rantatie 74

Kiinteistötunnus: 858-415-1-155

Kunnanosa: Rantatie

LAAJUUSTIETOJA⁸

Bruttoala: 181,2 m²

Kokonaistilavuus: 650 m³

Lämmin tilavuus: 302 m³

Kerroksia: 1

← Rantasauna on valmistunut vuonna 1938. Järven puolella saunan yhteydessä on terassi.

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

ennen vuotta 1974 länsijulkisivun ikkunan jakaminen kahteen ja uuden oven rakentaminen ikkunoiden väliin

1974 peruskorjaus, pienen saunan erottaminen muista saunatiloista väliseinän, läntisen pääsisäänkäynnin oven kaventaminen, länsi- ja pohjoisjulkisivuilla olleiden oviaukkojen ummistaminen

1998 itäisen sisäänkäynnin rakentaminen, pintamateriaalien uusiminen, vähäisiä väliseinämuutoksia

KÄYTTÖHISTORIA

1938- saunarakennus

OMISTUS

1938–1944 Suojeluskuntain yliesikunta

1944–1949 Suomen Punainen Risti

1949– Suomen valtio

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennus kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) puolustusvoimien rakennusten korttelialueeseen (YP). Rakennuksella ei ole suojelumerkintää. Rakennuksella on kaavassa hr-merkintä: *"Asumiseen liittyvän huoltorakennuksen rakennusala tai vastaavan rakennuksen rakennusala. Rakennuksen kerrosala saa olla enintään 50 k-m²."*

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus ei varsinaisesti kuulu osaksi muiden rakennusten pihapiiriä, mutta sillä on näkyvä asema järven rantamaisemassa. Rakennus sijoittuu kuta kuinkin Hersalan rakennuksen taakse alarinteeseen. Sen terävä valkoinen hahmo erottuu kontrastisesti järvimaisemaa vasten.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Sauna on yksikerroksinen ja perushahmoltaan suorakaiteen mallinen. Sen luoteispäädyssä rannan puolella on puoliympyrän muotoinen löylyhuone. Sauna on rakennettu osittain veden päälle. Järven puolella on betoninen terassi, joka on verhoiltu punagraniittilaatoin. Terassia kiertää ruskeaksi maalattu uusittu teräsputkikaide. Julkisivut on rapattu ja maalattu valkoiseksi. Saunassa on keskiruskeaksi maalattu betonisokkeli. Kulmikas runko-osa on aukotettu vaakasuuntaisin ikkunoin järvelle päin. Löylyhuonetta aukottaa rivi pieniä yläikkunoita. Löylyhuoneen ikkunapuitteet on maalattu tummanruskeaksi, mutta muiden ikkunoiden puiteväri on vaaleanharmaa. Ovet on uusittu ja maalattu valkoiseksi. Saunassa on pellitetty matala aumakatto, jonka keskellä kulkee muurimainen harja. Lyhyen räystään alapinta on maalattu tummanpunaiseksi. Löylyhuoneessa on koristeellinen rapattu ja valkoiseksi maalattu savupiippu.

SÄILYNEISYYS

Sauna on säilynyt pääpiirteiltään alkuperäisasussaan. Muutokset koskevat lähinnä lisättyjä ja poistettuja sisäänkäyntejä. Pohjoisjulkisivulla oli alun perin sisäänkäynti pukuhuoneeseen. Järven puoleisella julkisivulla on lisäksi ollut toinen sisäänkäynti, joka lisättiin vuoden 1938 jälkeen muokkaamalla järvelle avautunutta suurta ikkunaa kahdeksi pienemmäksi ikkunaksi. Molemmat ovet ummistettiin vuoden 1974 peruskorjauksen yhteydessä. Samassa yhteydessä länsijulkisivulla ollut pariovi kavennettiin yksilehtiseksi. Itäjulkisivulla oleva sisäänkäynti on peräisin vuoden 1997 muutostyöstä. Järven puolella sijainneet veteen johtavat portaat ja aukko teräskaitteessa on poistettu. Rakennuksen ikkunat ja ovet on uusittu.

→ Rantasauna sijaitsee rinteen alapuolella tontin luoteislaidalla. Rakennus kääntää selkensä kohti tontin pihapiiriä ja muita rakennuksia. Kuvan vasemmassa laidassa näkyy laituri.

→ Saunassa on puolipyöreä löylyhuone, josta avautuu näkymiä kohti Tuusulanjärveä. Rakennuksessa on koristeellinen savupiippu.

K. Savusauna

Valmistunut: 1931, uusittu eri vaiheissa. Rakennus uusittiin viimeksi kauttaaltaan kattoa lukuun ottamatta vuonna 2009.

Rakentaja: Suojeluskuntaupseerikurssin oppilaat kapteeni Ilmari Rytkösen johdolla

Suunnittelija: kapteeni Ilmari Rytkönen

LAAJUUSTIETOJA⁹

Bruttoala: 16 m²

Kokonaistilavuus: 38 m³

Lämmin tilavuus: 27 m³

Kerroksia: 1

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1963 saunan uusiminen

1974 saunan palo ja kunnostaminen

1996 saunan katon palo ja korjaaminen, kiukaan ja taustamuurin uusiminen

2009 perustusten, hirsiseinien, kiukaan ja lauteiden uusiminen, katto ja muutama ylävarvi säilytettiin

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennus kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) puolustusvoimien rakennusten korttelialueeseen (YP). Rakennuksella ei ole suojelumerkintää.

← Rannassa sijaitseva savusauna on rakennettu uudestaan useaan otteeseen. Nykyisen saunan rakenteet ovat vuodelta 2009, lukuun ottamatta kattoa ja muutamaa ylävarvia, jotka ovat vanhempia.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Savusauna on pääosin upotettu rinteeseen, eikä se ole näkyvä osa pihapiiriä. Savusaunan julkisivu avautuu järvelle päin ja muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden rantasaunan kanssa.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Savusauna on verhoilematon hirsirakennus, joka uppoutuu pääosin mäen rinteeseen. Sen järvelle päin aukeavassa julkisivussa on sisäänkäyntiovi. Saunassa on matala harjakatto.

SÄILYNEISYYS

Sauna on rakennettu lähes kauttaaltaan uudelleen vuonna 2009 kattoa ja muutamaa hirttä lukuun ottamatta. Uusi ulkoasu mukaillee alkuperäistä savusaunaa.

⁹ Laajuustiedot Puolustuskiinteistöiltä.

L. Uimala

Valmistunut: 1922, purettu suurelta osin n. 1940-luvulla.

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennus kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa 87 (1.2.1982) puolustusvoimien rakennusten korttelialueeseen (YP). Rakennuksella ei ole suojelumerkintää.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus ei varsinaisesti kuulu osaksi muiden rakennusten piha-piirejä, eikä se erotu järven rantamaisemassa. Rakennus sijoittuu savusaunan eteläpuolelle alarinteeseen.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Uimalan säilynyt osa muodostuu perushahmoltaan kapean suora-kaiteen mallisesta katoksesta, jonka päissä on pienet seinin rajatut varasto-osat. Uimala avautuu länteen kohti järveä. Julkisivut ovat punamullattua rimalaudoitusta, ja nurkissa on valkoiset nurkkalaudat. Eteläpuoleisessa umpiosassa on ikkuna järven suuntaan. Uimalassa on pellitetty matala lapekatto.

SÄILYNEISYYS

Uimalan jäljellä oleva osa on säilynyt pääpiirteiltään alkuperäisasussaan, kaide on myöhempi lisäys. Alkuperäisessä laajuudessaan uimala on ollut nykyistä pidempi ja siihen on liittynyt lavamainen kookas puuterassi katoksen edustalla, pitkä lautarakenteinen näkösuoja rantasaunan puolella sekä laiturirakennelma.

← Uimala sijaitsee rantasaunan ja savusaunan kanssa rantaviivan tuntumassa. Uimala on ilmeeltään vaatimaton ja se piiloutuu puiden katveeseen.

M. Jääkellari

Valmistunut: ilmeisesti useassa vaiheessa, ensimmäinen vaihe 1900-1912.

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella ei ole suojelumerkintää.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus jää piiloon upseerikerhon pohjoispuolella olevan rinteeseen alapuolelle maakattonsa ansiosta.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Jääkellarin ulkoseinät on muurattu ja rapattu valkoiseksi. Seinän yläosa on loivasti kaareva ja sen yläpuolella kulkee korkeahko, paikallavalettu betonikaari. Kaaren pinta on käsittelemätöntä lautamuottibetonia. Ainoalla näkyvissä olevalla ulkoseinällä on punaiseksi maalattu teräspariovi, jonka edustalla on betoninen porras.

SÄILYNEISYYS

Jääkellari on oletettavasti päällystökoulun aikaisessa asussa. Kellari on rakennettu luultavasti useassa vaiheessa, ja siihen liittyy luonnonkivistä ja tiilestä muurattuja osia sekä betonista valettuja osia. Osassa kellarin kattoa on tiilestä muuratut kappaholvit, osa on valettu betonista. Alun perin kellari on ollut katettu puurakenteisella harjakatolla.

← Jääkellari kuuluu pihapiirin vanhimpaan rakennuskantaan. Kuvassa taustalla upseerikerhon rakennus.

N. Muuntamo

Valmistunut: 1934

Rakennuttaja: Tuusulan seudun sähkölaitos

Suunnittelija: Tuusulan seudun sähkölaitoksen johtaja Lauri Lindberg

OMISTUS

Caruna Oy

ASEMAKAAVATILANNE JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennuksella ei ole suojelumerkintää, mutta se on määritelty Tuusulan kulttuurihistoriallisessa inventoinnissa *Kulttuurimaisema ja rakennuskanta* maisemallisesti tärkeänä kohteena osakohteiden listalla.

RAKENNUKSEN ASEMA PIHAPIIRISSÄ

Rakennus sijoittuu Rantatien itäpuolelle eikä liity muuhun pihapiiriin. Maisemassa muuntamolla on maamerkkimäinen luonne, ja se yhdistyy ajallisesti ja toiminnallisesti kurssikeskuksen 1930-luvun rakennuksiin ja erityisesti päärakennuksenvanhaan osaan.

ULKOARKKITEHTUURI JA MATERIAALIT

Muuntamo on rakennettu Tuusulan seudun sähkölaitoksen tyyppipiirustusten mukaan. Tornimainen, tiilestä murattu muuntamo on rapattu ja maalattu valkoiseksi. Siinä on yksi ovi ja pieniä neliöikkunoita katon rajassa. Muuntamon katossa on alueen muuntamoille ominainen, tunnuksenomainen kaarevasti nouseva pagodimuoto, ja sen huipulla on pieni kattolyhtyä muistuttava rakenne. Rakennuksessa on punaiseksi maalattu peltikatto.

SÄILYNEISYYS

Muuntamo on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Sähkölinjat kulkevat nykyään maan alla, eikä torniin liity enää ilmassa kulkevia johtoja.

← Rantatien toisella puolella sijaitseva muuntamo edustaa yleistä muuntamotyyppiä Tuusulan alueella.

4. Nykytila: pihapiiri ja maisema

Pihapiirin ominaispiirteiden muodostuminen seuraa alueen rakentamis- ja käyttövaiheita. Pihapiiri voidaan jakaa karkeasti seuraaviin osa-alueisiin: avoin nurmialue päärakennuksen ja Rantatien välillä (entinen urheilukenttä), pääosin puustoinen ja pinnanmuodoltaan melko jyrkkä rantavyöhyke sekä rakennusten väliset, pääosin puistomaisesti hoidetut piha-alueet. Etenkin entisen upseerikerhon rakennuksen ja Hersalan opistorakennuksen välillä sekä Hersalan ympärillä osa piha-alueista on asfaltoitua pysäköintikenttää. Rakennukset sijaitsevat suhteellisen väljästi järvenpintaa korkeammalla terassimaisella tasanteella tien ja rannan välissä, eikä niiden välille synny kiinteästi rajautuvia pihatiloja. Rantavyöhykkeen keskivaiheille sijoittuvat nykyiset saunat ja vanhan uimalan säilynyt pukukatos, hiukan etelämpänä ovat uimahuone ja huvimaja. Lahden pohjukassa lähellä Grönroosin huvilaa pilkistävät järven pinnan alta aiemmin paikalla sijainneen lentokonesuojan betoniperustuksen jäänteet. Alueen käyttöhistoriasta todistavat lukuisat erilaisten tapahtumien yhteydessä istutetut puut ja muistokivet. Maiseman ominaispiirteitä määrittävät yhtäältä aluetta luoteessa rajaavan Tuusulanjärven jylhä luonnonmaisema rantapuustoineen, kallioineen ja järvinäkymineen ja toisaalta alueen kaakkoispuolella kulkevan Rantatien varren maaseutumainen asuintaajama peltolaikkuineen, missä rakennukset sijoittuvat vaihtelevalle etäisyydelle tiestä.

↑ Kurssikeskuksen rakennuksia Rantatien varressa keväällä 2025. Oikealla päärakennuksen vanha osa, keskellä sen myöhempi laajennusosa ja vasemmalla aivan tien reunaan rakennettu Levälän urheilutalo.

↑ Kaaviossa on esitetty lähialueen maiseman keskeiset elementit. Kurssikeskuksen alue sijaitsee omalla niemellään Tuusulanjärven itärannan keskivaiheilla. Kurssikeskuksen rakennukset näkyvät kauas järven yli, ja koko kiinteistön matkalta tarjoutuu puolestaan näkymiä järvelle. Maiseman tärkeimpiä elementtejä ovat järven itärannan niemijono, metsäisen vastarannan jyrkästi järveen laskeutuva Sarvikallio avokallioineen sekä Rantatietä reunustava peltotilkkujen ja metsiköiden täplittämä maaseutumainen asuintaajama. Ortokuva: Alueen kunnat, HSY, HSL, ja Puolustusvoimat 2023. TKP.

Tärkeitä säilyneitä ominaispiirteitä alueella on rantapuuston rajaama rantaviiva. Rannan puusto peittää osittain näkymät järvelle sekä rakennusten näkymisen järveltä päin etenkin kesäaikaan, kun puissa on lehdet. Järvimaisema on säilynyt pitkälti lähes muuttumattomana aina huvilavaiheesta saakka. Kurssikeskuksen vastaranta, eli Tuusulanjärven länsipuolen rantamaisema on säilynyt harvaanasuttuna, ja siinä korostuvat luonnonmaiseman piirteet: jylhät rantakalliot, rannan puustovyöhyke sekä linnustolle tärkeät kosteikot. Luonnonmaiseman ominaispiirteet, kuten järveen pistävien niemien (Halosenniemi, Seittelinniemi ja Sarvikallio), lahden poukamien ja kallioiden muodostamat maisematilat sekä niiden väliset visuaaliset yhteydet rantamaisemassa ovat säilyneet.

Rantatien varren pellot sekä pienemmät niittymäisinä pidetyt avoimet tilat, kuten kurssikeskuksen edustan nurmikenttä rannan ja Rantatien välissä, mahdollistavat näkymälinjoja tieltä ja sen yli järvelle erityisesti lahdenpoukamien kohdalla. Rantatien tielinjaus ja sen polveileva raittimainen luonne on säilynyt avaten vaihtelevia näkymiä kohti kurssikeskuksen rakennuksia, piha-piiriä ja rantamaisemaa. Nykyisten pysäköintialueiden välinen Taistelukouluntie on säilyttänyt alkuperäisen suoran linjansa ja pituutensa. Tien varren koivukuja on säilynyt piirre, kuten myös osittain paikallaan säilyneet puurivit Rantatien varressa. Selvitysalueen kiinteistön koillisrajalla on merkittävä vesiuoma, joka on Tuomalansuon vesien laskuoja. Uoma on säilynyt, vaikka sitä on muokattu ja suoristettu todennäköisesti pelto- ja tierakentamisen yhteydessä.

Selvitysalueen kohdalla maiseman tilarakenne on pitkälti säilynyt, vaikka ympäröivä peltoala on pienentynyt ja metsäisille kukkuloille on rakennettu asuintaloja. Kurssikeskuksen eri-ikäiset rakennukset sijaitsevat suhteellisen väljästi omalla, järvenpintaa korkeammalla tasanteellaan tien ja rannan välissä. Pihapiirin yksittäisiä, alueelle merkityksellisiä kookkaita puita on säilytetty ja uudistettu. Entisen urheilukentän kohdalla on säilytetty avoin maisematila, vaikka alueen käyttötarkoitusta on muutettu. Alueen sisäiset visuaaliset yhteydet eri luonteisten rakennusten välillä ovat säilyneet, vaikka alueen rakennuskantaa onkin aikojen saatossa täydennetty. Kurssikeskuksen rakennusten asema osana tiemaisemaa ja näkymiä on säilynyt erityisesti päärakennuksen, Levälän ja Vihmalan osalta.

Pihapiirin ja maiseman kannalta tärkeimmät säilyneet ja jatkossakin vaalittavat ominaispiirteet ovat rannan luonnonmaisema rantapuustoineen, kallioineen ja järvinäkymineen, rakennusten sijoittaminen hieman rantaviivaa etäämmälle ja korkeammalle, alueella sijaitsevat yksittäiset komeat puut, Rantatien näkymät kohti merkittäviä rakennuksia sekä avointen maisematilojen yli järvelle, alueen sisäiset näkymät sekä rakennusten väliset visuaaliset yhteydet etenkin vanhemman rakennuskannan osalta. Näiden lisäksi on alueen ulkopuolelle jäävä lähimaisema merkittävä osa kokonaisuutta; säilynyt tiemaisema, rakennusten vaihteleva etäisyys tiehen, avoimet pienet pellot ja niityt sekä alueelle tyypillinen, ilmeikäs muuntamotorni kuuluvat maiseman tunnistetaviin ominaispiirteisiin.

MAISEMAN SÄILYNEET JA VAALITTAVAT OMINAISPIIRTEET

1. Selvitysalueen kohdalla maiseman tilarakenne on pitkälti säilynyt, vaikka alueen ympärillä peltoala on pienentynyt ja metsäisille kukkuloille on rakennettu asuintaloja.
2. Selvitysalueen rantaviiva on rantapuuston rajaama. Järvimaisema on säilynyt pitkälti lähes muuttumattomana. Rakennukset on sijoitettu etäämmälle ja korkeammalle rantaviivasta.
3. Tuusulanjärven itärannan niemien, lahden poukamien ja kallioiden muodostamat maisematilat ja niiden välinen visuaaliset yhteydet rantamaisemassa ovat säilyneet.
4. Tuusulanjärven länsiranta on säilynyt harvaanasuttuna. Luonnonmaiseman piirteet, kuten jylhät rantakalliot, rannan puustovyöhyke sekä linnustolle tärkeät kosteikot korostuvat.
5. Rantatien varren pellot ja pienemmät niittymäiset, avoimet tilat mahdollistavat näkymälinjoja tieltä järvelle.
6. Selvitysalueen rakennusten – erityisesti päärakennuksen, Levälän ja Vihmalan - asema osana tiemaisemaa ja keskeisiä näkymiä on säilynyt.
7. Rantatien tielinjaus ja polveileva luonne on säilynyt.
8. Taistelukouluntien linjaus koivukujineen on säilynyt.
9. Vesiuoma selvitysalueen koillisrajalla on säilynyt. Uoma on merkittävä Tuomalansuon vesien laskuoja.
10. Pihapiirin yksittäisiä, alueelle merkityksellisiä ja kookkaita puita on säilytetty ja uudistettu.
11. Alueen sisäiset visuaaliset yhteydet eri luonteisten rakennusten välillä ovat säilyneet.

→ Näkymälinja tontille tai järvelle

Yksittäinen keskeinen näkömätte

Keskeinen julkisivu pihanäkymässä tontin sisällä

↔ Näkymä rakennusten välillä

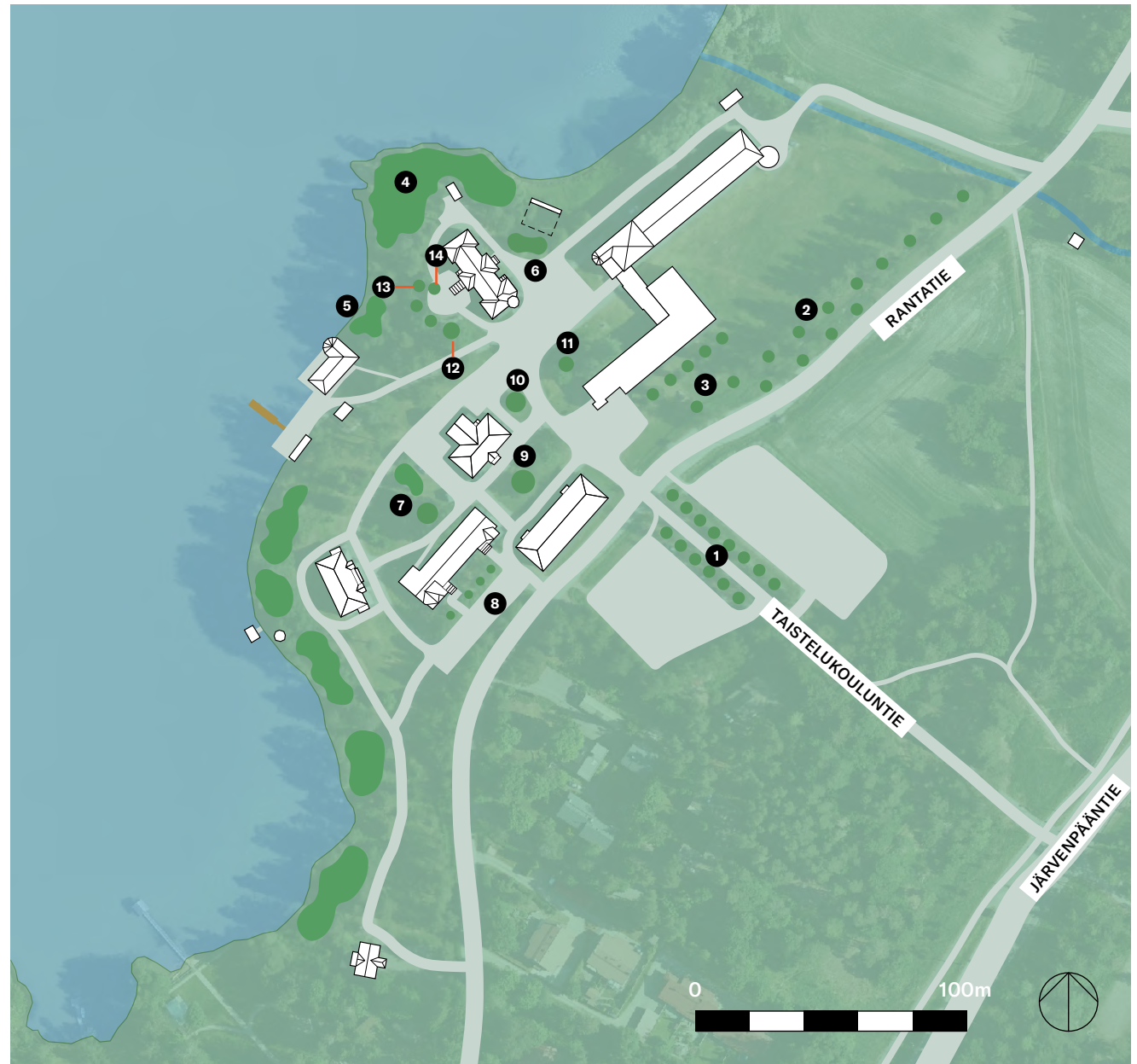
Keskeinen julkisivu katunäkymässä Rantatien suuntaan

Keskeinen julkisivu järvimaisemassa

MERKITTÄVÄ PUUSTO

- ❶ Koivukuja, suojeltu asemakaavassa
- ❷ Koivut kahdessa rivissä Rantatien varrella
- ❸ Pylväshaavat
- ❹ Männikkö
- ❺ Tervalepikkö
- ❻ Surukuusi ja kookkaat tuijat
- ❼ Pihdat ja kookas tammi
- ❽ Puurivi, suojeltu asemakaavassa
- ❾ Kuningas Haakon VII:n kuusi, suojeltu asemakaavassa
- ❿ Kookas kataja (ja muistokivi)
- ⓫ Viipurin vaahtera
- ⓬ Jääkärin tammi
- ⓭ Esiupseeritammi
- ⓮ Tuusulan saarni

Pihan osa-alueet

Pihapiiri on jaettu kolmeen osa-alueeseen, joita ovat rantavyöhyke, alueen sisäosat ja Rantatien varsi. Lisäksi pihapiiriä on tarkasteltu osana Tuusulanjärven maisemaa. Pihapiiriin ja maisemaan liittyvät dokumentointivalokuvat on numeroitu ja valokuvauspaikat on merkitty ohaiseen karttakaavioon. Huomiot on kirjattu kuvateksteihin valokuvien yhteyteen.

1. RANTAVYÖHYKE

Rantavyöhyke on osin luonnontilainen, mutta pääosin hoidettu. Se jatkuu lähes yhtenäisenä kiinteistön pohjoispäästä Halosenniemen rajalta aina Grönroosin huvilalle saakka. Rantasauna laitureineen katkaisee vyöhykkeen sen puolivälin paikkeilla, ja hiukan etelämpänä pieni uimahuone ja huvimaja asettuvat myös rantaviivaan. Maastoa on muotoiltu terassimaisesti, ja ranta on paikoin jyrkähköä rinnettä. Puulajeista toistuvat tervalepät sekä

→ Päärakennuksen edustalta rannasta on kaadettu kookkaiden puiden rivi, jolla on asemakaavassa suojelumerkintä. Taustalla näkyy entisen upseerikerhon rakennus omalla niemellään selvästi vedenpintaa korkeammalla terassilla ja sen alapuolella jääkellari. Rakennuksen edustalla kasvaa muun muassa "surukuusi" ja kookkaita tuijia.

↘ Rantasauna asettuu maastossa aivan veden rajaan. Rannassa kasvaa kookkaita tervaleppiä ja ylemmänä koivuja, mäntyjä ja kuusia. Upseerikerhon pääsisäänkäynnin ympäristössä on useita nimettyjä lehtipuita, joista kuvassa oikealla "esiupseeritammi". Taustalla Vihmalan rakennus.

↓ Rantavyöhykkeen puusto on merkittävä osa järvimaisemaa. Tuusulanjärven rantaviivalle tyypilliset niemet ovat kallioisia ja paikoin jyrkkipiirteisiä. Rantapuusto on mäntyvaltaista.

hieman ylempänä männyt ja koivut. Rannan puustoinen vyöhyke ei ole leveä, ja sen läpi avautuu runsaasti näkymiä järvelle. Jyrkästi järveen laskeva kallioinen Käkiniemi, jolle entinen upseerikerhon rakennus sijoittuu, on kurssikeskuksen alueen maisemallinen kohokohta. Komeita mäntyjä on erityisesti Käkiniemen kohdalla ja Grönroosin huvilan ja rannan välissä.

→ Näkymä saunarannasta kohti upseerikerhon rakennusta. Saunan ja Hersalan rakennuksen välillä pihaa on terassoitu ja rantaan on johdettu kulkutie luiskaamalla.

↓ Rantasauna grillipaikkoineen ja savusauna muodostavat oman yksikkönsä muuta pihata-soa alemmas. Niitä täydentävät vanhan uimalan osittain säilynyt pukusuoja ja uudehko laituri.

↘ Grönroosin huvilan ja muun pihapiirin välillä on avointa puistomaisemaa ja valaistu hiekkatie. Lahdenpoukamassa on säilynyt lentokonesuojan jäänteitä ja niiden takana uima-huone ja huvimaja. Rantapuusto on pääosin koivua. Nurmi-alueelta on kaadettu kookkaita puita, mikä on avannut näky-miä Rantatieltä Tuusulanjärvelle.

2. ALUEEN SISÄOSAT

Rakennusten välissä ja ympärillä on erilaisia pihatiloja, jotka ovat pääosin avoimia. Enimmäkseen on avointa asfaltoitua pihaa ja nurmikenttää. Rakennusten sijoittelu toisiinsa nähden on suhteellisen vapaata ja väljää, joten pihatilat eivät rajaudu selkeästi. Omanlaisena alueenaan erottuvat lähinnä Hersalan ja Levälän välinen pihatila, jolla on ollut nykyistä enemmän muodollisen sisäänkäyntipihan luonne, kun keskelle istutettu kuusi on ollut

↓ Rakennukset sijaitsevat suhteellisen väljästi järven pintaa korkeammalla tasanteella Rantatien ja rannan välissä. Rakennusten välille ei synny rajattuja pihatiloja. Kuvassa keskellä on kuningas Haakon VII:n vierailun yhteydessä istutettu kuusi. Oikealla Hersalan rakennuksen edessä kasvaa erityisen näyttävä, kookas kataja. Taustalla Yrjölän päätyä.

→ Rakennusten väliset alueet ovat pääosin asfaltoituja tai puistomaisesti hoidettuja nurmialueita. Upseerikerhon ja päärakennuksen välistä avautuu näkymälinja Tuusulanjärvelle ja kohti Halosenniemen kulttuurihistoriallisesti arvokasta aluetta. Kuvassa näkyvän keskivaiheilla erityispiirteensä kapea "surukuusi" ja oikealla yksi alueen kyltillä merkityistä puista, "Viipurin vaahtera".

↘ 1920-luvulla rakennettujen Hersalan, Levälän ja Vihmalan väliset visuaaliset yhteydet ovat säilyneet, vaikka 1970-luvulla rakennettu Yrjölä on jakanut piha-alueen osiin. "Kuninkaan kuusi" Hersalan ja Levälän välissä on reunustettu matalalla rauta-aidalla.

pienempi, sekä päärakennuksen vanhan osan ja Rantatien väliin jäävä yhtenäinen nurmikenttä, joka muistuttaa paikalla vuosikymmenten ajan sijainneesta urheilukentästä. Rantatien kaakkoispuolella, Taistelukouluntien molemmin puolin sijoitetuttujen pysäköintialueiden lisäksi kiinteistölle on eri vaiheissa rakennettu pienempiä pysäköintikenttiä eri rakennusten yhteyteen.

→ Näkymä Hersalan edustalta kohti päärakennusta. Hersalan ja Levälän välisen, aiemmin julkisemman pihan luonne on muuttunut läpikulkuväylän omaiseksi.

→ Hersalan lähiympäristö ja pääty on asvaltoitua kulku- ja pysäköintialuetta. Näköyhteys Vihmalaan on säilynyt monesta eri pihapiirin suunnasta. Taustalla on Yrjölän rakennus.

→ Pihassa on paljon puistomaisia, avoimia alueita. Rantasauna jää muuta pihapiiriä alemmaksi. Taustalla puiden takana pilkottava upseerikerhon rakennus sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla omalla niemellään.

→ Yrjölän rakentaminen on muuttanut piha-alueiden välistä hierarkiaa. Vihmalan, Hersalan ja Yrjölän välille muodostuu erillinen puistomainen piha, jonka keskellä on vanha aurinkokello. Piha-alueella kasvaa näyttävä havupuuryhmä sekä iso tammi.

3. RANTATIEN VARS

Rantatien varressa piha-alueita leimaavat pysäköintikentät sekä erityisesti päärakennuksen ja sen laajennuksen kohdalla yhtenäinen nurmialue. Huomattavia ovat alueelle istutetut koivurivistöt ja etenkin Rantatien varresta upseerikerhon rakennukselle johtava koivukuja ovat lähtöisin jo huvila-ajoilta. Taistelukouluntie rakennettiin 1930-luvun taitteessa, jolloin koivukujaa jatkettiin myös sen molemmin puolin. Rakennusten etäisyys tielinjasta vaihtelee.

→ Selvitysalueen rakennukset ovat merkittävässä osassa Rantatien maisemassa. Tien varressa kasvaa koivuja kahdessa rivissä. Koivurivien takana, entisen urheilukentän paikalla on avoimena pidetty nurmialue, joka mahdollistaa näkymät tieltä kohti rakennuksia sekä Tuusulanjärveä.

↓ Päärakennuksen valkoinen julkisivu on merkittävässä roolissa tiemaisemassa. Avoimena pidetty nurmialue mahdollistaa pitkien näkymien säilymisen. Etualalla alueen vesitaloudelle tärkeä laskuoja.

↘ Levälän keltainen puurakennus on merkittävässä osassa Rantatien maisemakuvassa ja näkymien päätteenä tien molemmista suunnista katsottaessa.

→ Näkymä Taistelukouluntieltä kohti pihapiiriä. Tietä reunustavat koivurivit, mikä on alueen säilynyt ominaispiirre.

↓ Alueen pääsisäänkäynnin luonne on muuttunut merkittävästi. Sisääntuloa hallitsevat laajat asfaltoidut kulku- ja pysäköintialueet. Paikalla on alun perin ollut nelirivinen puukujanne sekä portti.

↘ Rantatielle tyypillisiä piirteitä ovat rakennusten vaihteleva etäisyys tiestä, tien varren pienet peltolaikut tai niittyinä hoidetut avoimet alueet. Pysäköintialueet on sijoitettu entiselle peltomaalle.

→ Näkymä Rantatieltä etelästä
päin tultaessa. Yrjölän majoitus-
rakennuksen ja pysäköintialueen
välissä on yksi asemakaavassa
suojelluista puuriveistä.

→ Tienäkymän päätteenä on
Levälän urheilurakennus, joka on
tiemaisemassa merkittävä kiin-
topiste. Rakennus näkyy kauas
aluetta sekä etelästä että pohjoi-
sesta lähestyttäessä.

→ Rantatien tiemaisemalle tyyppillisiä järvinäkymiä avautuu usein lahdenpoukamien kohdilla. Vihmalan pääty on oleellinen osa näkymää etelästä saavuttaessa. Yrjölään rakennus piiloutuu puuston taakse.

→ Grönroosin huvila Rantatieltä pohjoisen suunnasta katsottaessa. Kuvassa oikealla vedestä pilkottaa lentokonesuojan rakenteiden jäänteitä. Puistomaiselta piha-alueelta on kaadettu puita ja näkymä järvelle on avoin.

Tuusulanjärven maisema

↓ Näkymä Halosenniemestä etelään. Järvimaisema on täällä kohtaa jylhää ja kallioista. Rannat ovat jyrkkäpiirteisiä ja suurimmaksi osaksi puuston suojaamia. Oikealla verrattain korkea Sarvikallio laskee lähes pystysuorassa kohti järveä. Vasemmalla upseerikerhon rakennus niemellä.

25

↑ Kurssikeskuksen ympäristöä leimaavat järvelle työntyvät, kallioiset niemet. Kuvassa on näkymä kurssikeskuksen rannasta kohti Halosenniemen kulttuurihistoriallisesti merkittävää kallioista niemä. Alueen taiteilijakodit ovat merkittävä osa järven ympäristön kulttuurimaisemaa.

26

↑ Näkymä Sarvikalliolta kohti selvitysaluetta. Selvitysalueen rakennukset jäävät monin paikoin puuston taakse piiloon. Näkymät peittyvät etenkin kesäaikaan, jolloin puut ovat täydessä lehdessä. Tuusulanjärven maisemalle tällä kohtaa on tyypillistä järveen työntyvien kallioisten niemiä ja lahdenpoukamien muodostama polveileva maisema. Järvi myös kapenee tällä kohtaa, jolloin maiseman piirteet korostuvat.

5. Yhteenvedo ja johtopäätökset

Historia

Puolustusvoimien kurssikeskuksen historiallinen rakennuskokonaisuus Tuusulanjärven itäisellä rannalla on historiansa aikana palvellut useampaa käyttäjää ja käyttötarkoitusta. Tärkeimmät käyttäjät ovat olleet Suojeluskuntain päällystökoulu 1921–1944 ja Taistelukoulu 1949–1992. Nykyinen rakennuskanta on peräisin pääosin kolmesta vaiheesta: 1800-luvun lopun huvilavaiheesta, 1920–1940-luvun Suojeluskuntain päällystökoulun vaiheesta ja 1940-luvun lopulta aina vuoteen 1992 toimineen Puolustusvoimain Taistelukoulun ajalta. Rakennukset ovat pääosin koulutus-, kokoontumis-, toimitila- ja majoituskäytössä. Viime vuosikymmeninä alueella on edelleen järjestetty maanpuolustukseen liittyvää koulutus- ja kurssitoimintaa käyttäjinä muiden muassa Suomen puolustusvoimien pääesikunnan palvelukeskus.

Suojeluskunnat hankki Koivikon huvilatilan vuonna 1921 päällystökoulua varten. Seuraavien parinkymmenen vuoden aikana se muokkasi olemassa olevia rakennuksia käyttöönsä sopivaksi, laajensi aluetta maahankinnoilla, purki vanhoja sekä rakennutti merkittävän määrän uusia rakennuksia tarjotakseen toiminnalle ajanmukaiset ja kulloistakin tarvetta vastaavat tilat. Suojeluskuntain päällystökoulu toimi alueella aina järjestön lakkauttamiseen saakka sotien jälkeen. Päällystökoulun jälkeen upseerikoulutusta tarjonnut Taistelukoulu toimi alueella vuosikymmeniä, kunnes se sulautettiin osaksi Maanpuolustuskorkeakoulua vuonna 1992. Taistelukoulu on jättänyt jälkensä paitsi alueen rakennuksiin myös tienimistöön, ja alueesta puhutaan edelleen yleisesti Taistelukoulun alueena.

Merkittävät rakennuskerrostumat alueella liittyvät eri käyttäjien vaiheisiin: Suojeluskuntien rakennuttamia ovat 1920-luvun opetus-, urheilu- ja asuinrakennukset Hersala, Levälä ja Vihmala. 1930-luvun laajennusvaihetta edustavat kookas kasarmirakennus

ja rantasauna. Taistelukoulun toimintaa palvelemaan rakennettiin 1970-luvulla kaksi majoitusrakennusta, joista toinen, eri kiinteistöllä sijainnut rakennus on sittemmin purettu, sekä kasarmirakennuksen merkittävä laajennusosa. Ajalta ennen suojeluskuntien tuloa ovat peräisin kaksi yksityishuvilaa, Grönroosin huvila ja Koivikko, joista jälkimmäistä on useassa vaiheessa laajennettu ja muutettu merkittävästi suojeluskuntien toimesta. Vaatimattomampi savenvalaja Grönroosin huvila ympäristöineen liitettiin alueeseen jo varhaisessa vaiheessa, vuonna 1923. Myös huvila-aika Tuusulanjärven rannoilla on siten edelleen kiinteä osa kurssikeskuksen alueen tarinaa.

Ominaispiirteet

Alueen rakennuskanta on kerroksellinen. Rakennukset on sijoitettu puistomaisesti hoidetulle alueelle suhteellisen väljästi, eivätkä ne muodosta kiinteitä ryhmiä tai rajaa suljettuja pihatiloja. Huvilavaiheesta on jäljellä lähinnä vuonna 1901 valmistunut Grönroosin huvila ja 1879 rakennettu Koivikon huvila voimakkaasti muutettuna, osana myöhempää upseerikerhon rakennusta. Lisäksi tästä vaiheesta saattavat olla osittain peräisin luonnonkivistä, tiilestä ja betonista rakennettu jääkellari sekä uimahuone ja huvimaja, joiden sijainnit ovat muuttuneet. Kokonaisuutena katsoen alueen ominaispiirteitä voimakkaimmin määrittävät rakennukset ovat päällystökoulun rakennuttamia 1920- ja 1930-lukujen aikana. Näitä ovat upseerikerhon rakennus nykymuodossaan, päärakennuksen vanha osa, Hersala, Vihmala ja Levälä sekä osittain säilynyt uimalaitos, rantasauna ja savusauna, joka tosin on rakennettu myöhemmin uudelleen. 1930-luvulta on lisäksi kiinteistöä palveleva muuntamo Rantatien toisella puolella. Säilyneet rakennukset edustavat 1920-luvun klassisismia sekä varhaista modernismia. Modernistisissa rakennuksissa on selviä vaikutteita

linnaromantiikasta, kuten kivijalan luonnonkivi-istutukset ja torniaiheet. Useita rakennuksia on eri vaiheissa purettu, siirretty ja korvattu uusilla. Kaikissa tapauksissa rakennusten historiaa ei tarkasti tunneta, jolloin niiden ikää on vaikea arvioida.

Erityisesti Suojeluskuntain päällystökoulun 1920-luvun tyylillisiltä vaikutteiltaan klassistiset rakennukset muodostavat ehjän ja koko maan mittakaavassa merkittävän kokonaisuuden yksittäisten alueellisten suojeluskuntatalojen rinnalla. Myös 1930-luvun modernistista sotilasarkkitehtuuria edustavat rakennukset muodostavat melko ehjän kokonaisuuden, erityisesti ulkoasultaan hyvin säilyneet rantasauna ja päärakennuksen vanha osa. Taistelukoulun ajalta säilyneet rakennukset, päärakennuksen laajennus ja Yrjölä, edustavat tarkoituksenmukaista, vaatimattoman asiallista modernismia, ja ne ovat tarkoituksellisen alisteisia muuhun rakennuskantaan nähden. Päärakennuksen laajennus on matalana ja pelkistettynä suunniteltu täydentämään kokonaisuutta jättäen vanhan kasarmirakennuksen pääosaan.

Kurssikeskus sijaitsee merkittävässä maiseman solmukohdassa, jossa Tuusulanjärvi kapenee ja rannat ovat jyrkkäpiirteisempiä ja kallioisempia verrattuna järven muihin osiin. Järven itärannalle tyypillinen säilynyt luonnonmaiseman piirre on perästäisten järveen työntyvien kallioisten niemien ja lahdenpoukamien jono ja niiden välinen visuaalinen yhteys. Alueen rakennukset sijaitsevat kulttuurihistoriallisesti merkittävän Tuusulan Rantatien ja järven välisellä rantapenkereellä. Rantaviivalle tyypillistä on rantapuuston suojaama rantavyöhyke. Pihapiirissä on maisemallisesti merkittäviä vaalittavia puita ja puuryhmiä, joita on huomioitu myös asemakaavassa suojelumerkinnöin. Myös näkymät niemeltä toiselle ovat huomionarvoisia.

Säilyneisyys

Suojeluskuntain päällystökoulun ajan rakennukset ovat muodostavat historiallisesti alueen tärkeimmän kerrostuman, ja ne ovat kokonaisuutena myös säilyneet hyvin. Tätä vanhempaa huvilakauden kerrostumaa on säilynyt ainoastaan fragmentaarisesti ja lähinnä Koivulahden suhteellisen pienen ja tyypillisen huvilan muodossa. Upseerikerhon rakennus on muokattu Koivikon huvilasta, mutta alkuperäisen huvilan piirteitä ei rakennuksen ulkohahmossa enää voi tunnistaa. Rakennusten sisätilojen säilymiseen selvityksessä ei oteta kantaa.

Rantatien ja Tuusulanjärven kulttuurimaisema ei ole juurikaan muuttunut sitten alueen huvila-aikojen. Kurssikeskuksen kohdalla Rantatien varren maisemat ovat säilyneet varsin hyvin, ja polveileva tie avaa vaihtelevia näkymiä kohti selvitysalueen rakennuksia, pihapiiriä ja rantamaisemaa. Säilynyttä maisemaa edustavat Rantatien varren pellot sekä pienemmät niittymäisinä pidetyt avoimet tilat rannan ja Rantatien välissä, jotka mahdollistavat näkymälinjoja järvelle lahdenpoukamien ylitse. Merkittävimmät muutokset maisemassa 1920-luvulta alkaen ovat olleet ympäristön asutuksen rakentuminen ja tiivistyminen. Avoimessa tiemaisemassa maamerkkimäiseen asemaan nousee muuntamo, joka on kaunis esimerkki varhaisesta kunnallistekniikasta. Se liittyy alueellisesti arvokkaaksi ja vaalittavaksi määriteltyn 1920-luvun muuntamojen sarjaan, jota on säilynyt Tuusulan ja Järvenpään alueella. Rakennetun kulttuurimaiseman ohella erityisesti vaalittavia maiseman ominaispiirteitä ovat rannan luonnonmaiseman piirteet, kuten rantapuusto, kalliot ja järvinäkymät.

Arvot

Kurssikeskuksen alue rakennuksineen on jo lähes sadan vuoden ajan kuulunut kiinteästi Tuusulanjärven kulttuurihistorialtaan ja luonnonympäristöltään rikkaaseen ja kerrokselliseen kulttuurimaisemaan. Alue rakennuksineen on omaleimainen ja kerroksellinen kokonaisuus, jossa arvokkaaseen luonnonmaisemaan yhdistyy muistumia 1900-luvun vaihteen huvilakaudesta sekä rakennuskanta, joka todistaa erityisesti puolustusvoimien upseerikoulutuksen historiasta. Suojeluskuntain päällystökoulun aika Tuusulanjärven rantamaisemissa oli käytännössä alku Suomen Puolustusvoimien jo yli satavuotiselle läsnäololle ja koulutustoiminnalle alueella, Hyrylän historiallisen kasarmialueen läheisyydessä. Kurssikeskus sijoittuu maisemalliseen solmukohtaan, jonka lukuisat niemet ja vaihtelevat maastonmuodot järven molemmiin puolin ovat houkutelleet niin taiteilijoita kuin vaurasta väkeä kaupungista viettämään huvilaelämää 1800-luvun lopulta lähtien. Puolustusvoimilla on alueella vahvat juuret paitsi Suojeluskuntajärjestön, Lotta Svärd -järjestön ja myöhemmin Taistelukoulun kotipaikkana myös läheisen Hyrylän varuskunnan ansiosta.

Alueen arvot liittyvät erityisesti sen yhtenäiseen käyttöhistoriaan ja tähän kytkeytyvään kerrokselliseen rakennuskantaan, mutta myös arkkitehtuurin edustavuuteen ja säilyneisyyteen. Kurssikeskuksen alue on säilyttänyt hyvin kerroksellisuutensa ja tunnistettavat ominaispiirteensä kustakin rakentumis- ja käyttöhistoriansa vaiheesta. Maiseman osalta tärkeitä, pitkään muuttumattomina olleita ominaispiirteitä ovat avoimet näkymät järvelle sekä luonteensa hyvin säilyttänyt Rantatien avoin tiemaisema.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Kansallisarkisto (KA)

Rakennuspiirustukset, suojeluskunnan kasarmin rakennuttamista koskeva aineisto

Museoviraston kuva-arkisto (MV)

Historialliset valokuvat

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkisto (PRA)

Rakennuspiirustukset

Taistelukoulun perinneyhdistyksen arkisto (TKP)

Historialliset valokuvat, piirustukset, historialliset asiakirjat

Tuusulan karttapalvelu (TUK)

Asemakaava-aineisto, kartat ja ilmakuvat

MUUT LÄHTEET

Alahonko, Seppo. 1998. *Kaikki isänmaalle: Suojeluskuntain päällystökoulu 1919–1944*. Tuusula: Taistelukoulun perinneyhdistys ry.

Arkkitehtuurimuseo. *Martti Paalanen*. Internetistä. Luettavissa osoitteessa: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/martti-paalanen/> Haettu 28.10.2024

Hakkapeliitta, 1934. Päällystökoululla on rakennettu valtava, ajanmukainen koulurakennus valmiina vastaanottamaan oppilaita. *Hakkapeliitta*, 22/1934. s.670-673.

Helsingin Sanomat, 1928. Kuningas Haakonin vierailu Suomessa päättyi eilen. *Helsingin Sanomat*. 5.kesäkuuta. S.4a.

Hersalo, N.V., 1962. *Suojeluskuntain historia II*. Vaasa: Hata Oy.

Juutilainen, Antti toim. 2002. *Taistelukoulu elää*. Tuusula: Taistelukoulun perinneyhdistys ry.

Kekkonen, Ilmo toim., 2007. *Tuusula sotilaspitäjänä: Hakkapeliitoista ohjusmiehiin*. Tuusula: Taistelukoulun perinneyhdistys ry.

Mäkinen, Anne. 2000. *Suomen valkoinen sotilasarkkitehtuuri 1926–1939*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.

Rosenberg, Antti. 1998. *Tuusulan historia 1920–1985*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rusama, Sakari; Ahto, Sampo; Usva, Kalevi; Piira, Reijo; Huttunen, Veikko; Kostiainen, Veikko; Tuominen, Pertti; Ahonen, Merja; Yrjölä, Vesa; Kaivonurmi, Jouko toim. 1994. *Taistelukoulu 1927–1992*. Tuusula: Taistelukoulun perinneyhdistys ry.

STS & TFIF, 1956. *Suomen korkeakouluinsinöörit ja arkkitehdit*. Helsinki 1956, Sanoma Oy.

Taistelukoulun perinneyhdistys. Taistelukoulun verkkomuseo: Taistelukoulun aika 1949-1995. Internetistä. Luettavissa osoitteessa: <https://www.taistelukoulu.fi/taistelukoulun-aika/> Haettu 30.10.2024

Taistelukoulun perinneyhdistys. Taistelukoulun verkkomuseo: Muutosten aika 1996-. Internetistä. Luettavissa osoitteessa: <https://www.taistelukoulu.fi/muutosten-aika-1996/> Haettu 31.10.2024

Taistelukoulun perinneyhdistys. Taistelukoulun verkkomuseo: Rakennukset. Internetistä. Luettavissa osoitteessa: <https://www.taistelukoulu.fi/rakennukset/> Haettu 4.4.2025

Taistelukoulun perinneyhdistys. Taistelukoulun verkkomuseo: Aliupseerikerhon perustaminen. Internetistä. Luettavissa osoitteessa: <https://www.taistelukoulu.fi/alueella-toimineetorganisaatiot/taistelukoulun-upseerikerho/> Haettu 4.4.2025

Taistelukoulun perinneyhdistys. Taistelukoulun verkkomuseo: Sotilaskoti taistelukoululla. Internetistä. Luettavissa osoitteessa: <https://www.taistelukoulu.fi/alueella-toimineetorganisaatiot/sotilaskoti-taistelukoululla/> Haettu 4.4.2025

Vakkuri, Juhani. 2015. *Koivikko: Palstatilasta Taistelukoulun alueeksi*. Tuusula: Taistelukoulun perinneyhdistys ry.

Tekijästä

Ark-byroo on arkkitehtitoimisto, jonka erikoisalaa ovat rakennushistoria- ja kulttuuriympäristöselvitykset sekä vanhojen kiinteistöjen korjaus- ja muutoshankkeet. Palvelumme kattavat kehittämishankkeissa rakennushistorialliset tutkimukset ja arkkitehti- ja sisustussuunnittelun. Suoritamme myös laserkeilausta ja fotogrammetrista mittausta. Lisäksi konsultoimme asiakkaitamme rakennussuojelun asiantuntijoina.

Ark-byroo työskentelee asiantuntijana sekä pää- ja arkkitehtisuunnittelijana Suomen kulttuurihistoriallisesti merkittävimpien kiinteistöjen parissa. Tuomme hankkeisiin tutkittuun tietoon ja laajamittaiseen kokemukseen perustuvaa strategista ymmärrystä kohteiden nykytilasta, jonka pohjalta suunnittelemme uusia, kestäviä ratkaisuja. Asiakkaisiimme lukeutuu maamme suurimpia julkisia ja yksityisiä kiinteistöjen omistajia ja kehittäjiä.

Ark-byroo tutkii mennyttä ja suunnittelee tulevaa.